

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Katedra pedagogiky

Simona Střelková

**Diskriminace jako pedagogický problém
v multikulturní společnosti**

Discrimination as a pedagogical problem in
multicultural society

Bakalářská práce

2012

Vedoucí práce: doc. PhDr. Hana Kasíková, CSc.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval/a všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Choceradech

Podpis:

Dne:

Ráda bych tímto poděkovala své rodině za pomoc a podporu doc. PhDr. Haně Kasíkové, CSc. za odborné vedení bakalářské práce a také ředitelce PaedDr. Haně Procházkové, ředitelce Mgr. Romaně Kolářové a řediteli Mgr. Pavlovi Ditrichovi za jejich pomoc a ochotu.

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na problém s diskriminací ve školství a celkově v ČR. V teoretické části jsou vysvětleny hlavní pojmy diskriminace, rasismus a xenofobie. Dále obsahuje základní právní předpisy s diskriminační tematikou. Následně se věnuje popisu multikulturní společnosti, na níž navazuje multikulturní výchova, která napomáhá dětem lépe pochopit a tolerovat menšiny v ČR. Praktická část je zpracována na základě dotazníku určeného pro tři typy škol (venkovská, městská, velkoměstská) a zjišťuje orientaci žáků vybraných škol v cizinecké problematice a také mapuje jejich názory, postoje a zkušenosti s minoritami.

Klíčová slova: diskriminace, rasismus, rasové násilí, národnostní menšina, xenofobie, multikulturní výchova, multikulturní společnost, lidská práva

Annotation

This thesis is focused on the problem of discrimination in education and generally in the Czech republic. In the theoretical section are explained the main concepts of discrimination, racism and xenophobia. It also contains basic laws with discriminatory issues. Next it deals with the description of a multicultural society, which builds on multicultural education, which helps children better understand and tolerate the minority in the Czech republic. The practical part is processed on the basis of a questionnaire designed for three types of schools (rural, urban, metropolitan) and determines the orientation of students of selected schools in foreign issues and maps their opinions, attitudes and experience with minorities.

Key words: discrimination, rasism, rasism violence, xenofoby, multicultural education, multicultural society, human rights

Obsah

1 Úvod	6
2 Vymezení základních pojmů	7
2.1 Diskriminace	7
2.1.1 Formy diskriminace	8
2.1.2 Přímá a nepřímá diskriminace	8
2.1.3 Další formy diskriminace	8
2.1.4 Co není diskriminace	10
2.1.5 Pozitivní diskriminace	11
2.2 Xenofobie	12
2.3 Rasa a rasismus	12
2.3.1 Rozdělení rasismu	12
2.3.2 Produkty rasismu	13
2.3.3 Pachatelé rasového násilí	15
3 Diskriminace a právo	16
3.1 Obrana proti diskriminaci dle zákona	19
4 Multikulturní společnost a multikulturalismus	21
4.1 Kultura	21
4.2 Multikulturalita	21
4.3 Multikulturalismus	21
4.4 Multikulturní společnost	22
4.5 Multikulturní výchova	22
4.5.1 Multikulturní výchova dle Rámcového vzdělávacího programu	24
5 Poměr minorit v ČR	28
6 Diskriminace jako pedagogický problém	31
6.1 Vznik a vývoj etnických předsudků u dětí a mládeže	31
6.2 Předsudky na školách	32
6.3 Tolerance k minoritě	32
6.3.1 Faktory změny postoje	33
6.4 Možnosti pro učitele	34
7 Empirický výzkum	36
8 Závěr	38
9 Výsledky dotazníkového šetření	39
10 Dotazník (rasismus a diskriminace)	50
11 Seznam použité literatury	52

1 Úvod

Diskriminace, jako pedagogický problém v multikulturní společnosti, je velice aktuálním tématem dnešní doby. Společnost stále není připravena na přijetí menšin. Starší generace má bohužel v sobě negativní postoj již zakotvený, proto je cílem mé práce zmapovat pohled dětské části populace, jelikož si myslím, že pokud se má situace nějakým způsobem zlepšit, musíme začít od výchovy dětí. V práci použiji metodu dotazníku, abych zjistila názory žáků 7., 8. a 9. tříd základních škol.

V ČR se každoročně zvyšuje počet nově přistěhovalých, a proto je třeba být s tímto faktem srozuměn a dokázat se na něj připravit. V polovině 20.století jsme mohli u nás potkat nanejvýše romské etnikum, dnes se však situace výrazně změnila. Naše společnost se stává multikulturní. Z ekonomicky slabších zemí, zemí ohrožených válkou či nemocemi, k nám přichází velké množství migrantů. Můžeme sem zařadit např. čínské, vietnamské, ruské nebo ukrajinské etnikum. Ti přicházejí do ČR a doufají v lepší život, vzdělání, pochopení a pomoc. Namísto toho se jim často dostává nevšímavosti, závistivých pohledů a netolerance. To by se mělo co nejdříve změnit. Začít od těch nejmenších, je ten nejlepší možný způsob. Pokud totiž rodina trpí nesnášenlivostí vůči menšinám, náprava může nastat jedině ve škole. Je to velice zdoluhavý a složitý proces, ale pokud jsou hodiny multikultury plné zajímavostí a pedagog dokáže žáky nadchnout, pak zde šance je. Cílem mé práce je lépe porozumět této tematice a faktorům, které ovlivňují úsudek žáků ZŠ.

2 Vymezení základních pojmů

Nejdříve si vysvětlíme základní pojem diskriminace a poté pojmy na tento pojem navazující. Jedním z nich je xenofobie, která je prvotním základem diskriminace, následuje rasismus a produktem rasismu bývá již zmíněná diskriminace a rasové násilí.

2.1 Diskriminace

Diskriminace je znevýhodněné zacházení s jednotlivcem nebo skupinou osob kvůli jejich odlišnostem vůči jiné osobě či skupině

- člověk je znevýhodňován na základě určitých právem zakázaných kritérií
- znevýhodněný člověk je omezen v určitých právem stanovených oblastech či situacích
- diskriminace přináší znevýhodnění nebo určitou újmu vůči jednotlivci a znevýhodňuje ho ve srovnání s jinou osobou

Lidé jsou nejčastěji znevýhodňováni z důvodu pohlaví, zdravotního stavu, sociálního původu, rasového nebo etnického původu, náboženství nebo víry, sexuální orientace, věku, národnosti a státního občanství a dalších důvodů.

Slovo diskriminace má svůj jazykový původ v latině. Konkrétně je odvozeno od výrazu *discriminare*, jehož významy jsou rozlišovat, rozdělovat,. Tento pojem nevyužívá pouze právo, ale také jiné vědní disciplíny. „Chronologicky nejstarším v ČR platným ustanovením, které hovoří o diskriminaci, je **čl. 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod**, který zní: „užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

„Obdobnou formulaci používá česká **Listina základních práv a svobod**, která je součástí Ústavy ČR a která hovoří v čl. 3 o tom, že „základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy (...) nebo jiného postavení.“

2.1.1 Formy diskriminace

Diskriminaci můžeme dělit na dvě formy. První je přímá diskriminace a druhá je nepřímá diskriminace.

2.1.2 Přímá a nepřímá diskriminace

Přímá diskriminace představuje méně výhodné zacházení s jednou nebo více osobami ve srovnání s jinou osobou nebo jinými osobami. Důvodem tohoto jednání je určitý rys, kterým se diskriminována osoba vyznačuje, např. věk, rasa, zdravotní postižení, sexuální orientace, jazyk, rodinný stav, atd. Je-li žena diskriminována z důvodu těhotenství pak se toto považuje za diskriminaci z důvodu pohlaví. V praxi není důležité zda k diskriminaci došlo jednorázově a nebo opakovaně, zda takové jednání trvá a nebo zda skončilo, či se k němu pouze schylovalo. Přímá diskriminace je velmi dobře rozpoznatelná jelikož lidi si uvědomují, že se s nimi jedná tak jak by se nemělo a že jsou neoprávněně znevýhodňováni.

K **Nepřímé diskriminaci** dochází tehdy, pokud důsledkem aplikace nějakého navenek neutrálního předpisu, ustanovení nebo i praxe dochází k znevýhodnění určité skupiny vymezené některým z diskriminačních důvodů, např. žen, gayů, Romů, apod. Na rozdíl od přímé diskriminace je tato hůře rozpoznatelná, oběti si často své znevýhodněné postavení ani neuvědomují.

2.1.3 Další formy diskriminace

Existují i další varianty diskriminace, jako například výjimky z rovného zacházení, obtěžování, pronásledování (sexuální), pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci..

Výjimky z rovného zacházení, je zvláštní forma diskriminace, kterou však nemusí nutně být. Ne každé méně výhodné chování musí být okamžitě označováno jako diskriminace. Existuje-li pro toto zacházení ospravedlnitelný účel a prostředky, potom se nejedná o diskriminaci.

Obtěžováním se rozumí chování, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti jiné osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího nebo urážlivého prostředí. Obtěžováním je i jednání, které může být vnímáno jako podmínka určitého rozhodnutí. Pokud má sexuální povahu, jedná se o sexuální obtěžování. **Sexuální obtěžováním** se v praxi se většinou jedná o obtěžování mužem (kolega, či nadřízený) ženy. Mohou však nastat i situace kdy žena obtěžuje muže, či mezi stejnými pohlavími. Formy obtěžování mohou být od těch lehčích až po ty nejtěžší. Mezi lehčí formy bychom mohli zařadit například vtipy se

sexuálním podtextem, hovory, či poznámky sexuálně zbarvené, posílání emailů, sms se sexuálními podtexty, focení žen, nebo mužů a následné vylepování těchto fotografií na pracovišti, a modernější varianta jsou sociální sítě (facebook, icq, skype). Mezi ty těžší formy obtěžování patří poplácávání po různých částech těla, hlazení, nevhodné dotýkání, vnučování se i přes jistý nezájem obtěžované osoby. Jako nejtěžší variantu obtěžování bych uvedla vnučování sexuálního styku.

Osoba jenž je obětí sexuálního, nebo i jiné formy obtěžování by měla dát jasně najevo svůj nesouhlas s tímto jednáním. Avšak musí se jednat o chování, které je odsuzováno také společností, nemůže zde být pouze subjektivní pocit oběti, i když i to je rozhodující. O sexuální obtěžování se nejedná v situacích kdy např. muž podrží ženě dveře.

V souvislosti s diskriminací se objevuje také pojem **pronásledování**, což je nepříznivé zacházení s osobou, která se domáhá ochrany před diskriminací. Tyto osoby nesmí být nikým poškozovány ani znevýhodňovány za to, že se dovolávají svého práva. Ochranu může pronásledovaný hledat nejen u příslušného státního orgánu, ale i u svého nadřízeného. Ochrana před pronásledováním se nevztahuje pouze na oběť diskriminace, ale i na třetí osoby, jako např. svědky.

Pokynem k diskriminaci je zneužití podřízeného k diskriminaci třetí osoby. (Příklad: ředitel dá závazný pokyn vedoucímu personálního oddělení, aby nepřijímal Romy)

Navádění k diskriminaci se dopouští ten, kdo někoho přesvědčuje nebo podněcuje, aby diskriminoval jinou osobu. Naváděním k diskriminaci v právním slova smyslu však není např. přesvědčování někoho, aby nenakupoval u vietnamských trhovců, přemlouvání potomka, aby si nebral za manžela/manželku osobu tmavé barvy pleti, ani upozorňování rodičů, aby si jejich děti nehrály s romskými dětmi, jakkoliv toto jednání může být morálně odsouzeníhodné. (Neumannová, 2006)

Dle antidiskriminačního zákona by k diskriminačnímu chování nemělo docházet ve školství, zaměstnání, veřejných správě, nabídce zboží a služeb, zdravotní péči.. Dále existuje také školský zákon, který zakazuje projevy diskriminace na školách.

2.1.4 Co není diskriminace

Diskriminací však není jakýkoli rozdíl v zacházení s druhou osobou, nýbrž jen takový, který znevýhodňuje, přináší újmu a nějakým způsobem ubližuje. Zachází-li se s druhým sice jinak, ovšem ne méně výhodně, nejedná se o diskriminaci. (Diskriminací není například pokud je osoba znevýhodněna na základě svého chování – provozovatel restaurace nevpustí hosta, který naposled tropil výtržnosti, banka odmítne klientovi dát úvěr, neboť je v prodlení se splácením dluhu atp.) Ne každá nespravedlnost, znepokojivá situace, či rozdílné jednání je diskriminací ve smyslu antidiskriminačního zákona. Diskriminací není například:

- požadavek minimálního věku, odborné praxe či délky zaměstnání, jestliže je to pro výkon povolání nezbytné,
- rozdílné zacházení za účelem ochrany žen z důvodu těhotenství a mateřství, ochrany osob se zdravotním postižením a osob mladších 18 let.
- když si někdo při výběru životního partnera vybírá pouze mezi osobami určité barvy pleti
- pokud žena odmítne nabídku k sňatku od výrazně mladšího muže s odůvodněním, že je příliš mladý
- když v přijímacím řízení na sportovní gymnázium, kde se počítá s rozšířenou povinnou tělesnou výchovou, nebude vybrán tělesně postižený uchazeč,
- když se někdo bude přátelit pouze s osobami stejné národnosti apod.

Přípustné formy rozdílného zacházení jsou obsaženy i v dalších zákonech. Stát totiž může upravovat své vnitřní záležitosti, pokud přitom neporušuje lidská práva a svobody nebo závazky vyplývající z mezinárodních smluv.

Aby se jednalo o diskriminaci podle antidiskriminačního zákona, musí jít o **zásah do lidské důstojnosti**. Diskriminována proto nemůže být např. obec nebo obchodní společnost.

2.1.5 Pozitivní diskriminace

Pozitivní diskriminace je nesprávný překlad z anglického affirmative action, což doslovně znamená spíše pozitivní jednání (opatření), přijatá ve prospěch určité znevýhodněné skupiny, která mají mít za následek vyrovnání jejího znevýhodnění a pomoci jejímu začlenění do společnosti. Tato opatření by měla být platná pouze po tu dobu, dokud se nedosáhne účelu, pro který byla přijata, poté by měla být ukončena. Opatření mohou mít řadu podob, od těch nejtvrdějších až po měkká, jako např. různá vzdělávací školení a kurzy.

náprava předchozích křivd	klasickým příkladem je afirmativní akce ve prospěch Afroameričanů - potomků vykořisťovaných otroků, dnešní nevýhodná pozice je výsledkem předchozí nespravedlnosti. Nejde přitom o hledání kolektivní viny za činy předků, ale o vědomí strukturální nerovnosti. Postavení jednotlivce je do značné míry předurčeno jednáním jeho předchůdců, resp. pozic, kterých dosáhli.
redistribuce statků	nerovnost statků je průkazná (nižší odměny pro pracující ženy než pro jejich kolegy na stejné pracovní úrovni), společnost si to uvědomuje a chce aktivně dosáhnout rovnosti do budoucna, dočasně zvýhodní jednu skupinu osob.
větší reprezentace menšinových skupin	dosažení diverzity je v zájmu menšiny, ale především většiny. Uplatňuje se především ve vztahu ke vzdělání, představitelům menšin se umožní vzdělání, většina se seznamuje se specifiky a kulturou menšin.
větší sociální soudržnost za současného snižování společenského napětí	většina zcela pragmaticky v určitých oblastech zvýhodňuje menšinu proto, aby předcházela případným problémům z důvodu sociálního napětí v komunitě.

Tabulka č. 2 čtyři druhy opatření při pozitivní diskriminaci

Zdroj: <http://www.czechkid.cz/si1280.html>

2.2 Xenofobie

Samotné slovo xenofobie pochází z řeckého xénos, což je příchozí a fóbos, bázeň. Vyjadřuje strach z toho, kdo přichází z ciziny, z něčeho cizího, co stojí mimo vlastní sociální útvar. Dalším důležitým pojmem je heterostereotyp, jehož významem je způsob posuzování druhé osoby na základě tradice své etnické nebo národnostní skupiny. Patří sem také autostereotyp, vyjadřující způsob posuzování své vlastní etnické, či národnostní skupiny.

Xenofobie je základem různých nenávistných ideologií, jako například šovinismu, rasismu, nacionalismu, fašismu apod.. Je také samotnou základnou problémů minorit a jejich napětí v majoritní společnosti. Xenofobie vzrůstá v době, kdy se sociální útvary ocitají v sociální, ekonomické, či politické krizi.

2.3 Rasa a rasismus

Rasa je neutrální antropologický termín pro druhovou diferenciaci lidských plemen. Jde o soubor dědičných rysů, jimiž se vyznačuje jistá skupina daného druhu lidí.

Rasismus je ideologie, která představuje soubor koncepcí vycházejících ze strachu z cizího(xenofobie) a tvořících jeho ideologickou nadstavbu. Předpokládá fyzickou a duševní nerovnost lidských ras. Rasové teorie jsou podloženy teorií, že lidstvo bylo původně rozděleno na vyšší a nižší rasy. Vyšší jsou ti lepší, vyzrálejší nositelé civilizace a pokroku, a tudíž jsou přímo předurčení k tomu, aby vládli. Nižší rasy jsou charakteristické svojí neschopností kulturní tvořivosti a potřebují vést. Rasismus byl v průběhu historie používán jako ideologický základ pro agresivní chování, expanzi, ovládnutí, vykořisťování a v neposlední řadě genocidu. (Vzpomeňme například vyvražďování židů za 2. světové války, nebo v blízké minulosti genocidu muslimů za války v bývalé Jugoslávii).

2.3.1 Rozdělení rasismu

Pracovně se rozlišují dva druhy rasismu. Což je měkký a tvrdý rasismus. Měkký je nevyhraněný a spíše pasivní společenský postoj. Zde se dají použít termíny jako například vylučování, omezování, rozlišování a diskriminací. Sám o sobě se neprojevuje jako promyšlená a veřejně hlášená ideologie, jejímiž nositeli by byla jakákoli organizační seskupení či instituce. Zdánlivě tedy není v rozporu s principem rovných práv. Protože jej obvykle v nevyhraněné a špatně rozeznatelné podobě sdílí široká veřejnost, není identifikován jako nezdravý jev, ale jako celospolečensky sdílená norma.

Tvrký rasismus má již zřetelnou agresivní podobu a jeho projevy již mají formát veřejně propagovaných ideologií, jako je například fašismus, šovinismus, nacionalismus apod.. Jejich nositeli jsou různá společenská a politická organizační seskupení, v krajních případech i státní orgány a instituce. Tento druh rasové nenávisti a její projevy jsou snadno rozeznatelné, a to i pro širokou veřejnost. V této souvislosti lze říci, že měkčí rasisté často s projevy tohoto druhu rasové zášti hluboce nesouhlasí, ale tvoří těmto ideologiím nezbytnou mlčící skupinu. Pro projevy tvrdého rasismu jsou používány termíny jako ničení, zášť, hanobení, podněcování, vyhrožování a rasové násilí. Rasismus je nejprve postoj, který může vyústit do aktivního jednání. Takové jednání, jímž se rasismus projevuje, je v právních předpisech definováno jako například rasová nenávist (Mezinárodní pakt OSN o občanských a politických právech), rozlišování podle rasy (Mezinárodní pakt OSN o hospodářských, sociálních a kulturních právech), veřejné hanobení národa či rasy (Trestní zákoník), podněcování k nenávisti k některému národu nebo rase (Trestní zákoník), ničení některého národa či rasy, genocida (Trestní zákoník), národnostní a rasová zášť (Trestní zákoník), národnostní a rasová nesnášenlivost (Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR o výkonu vazby). (Šišková, 2008)

2.3.2 Produkty rasismu

Z rasismu vycházejí dva základní druhy aktivního chování, jsou to rasová diskriminace a rasové násilí.

Pod termínem rasové násilí rozumíme násilné chování s rasovým motivem, jehož objektem je příslušník rasově odlišné skupiny. V případech rasového násilí je podstatné, že „oběť nemá tvář“, útočník napadá odlišnou rasu a konkrétní oběť je kýmkoli z této skupiny zaměnitelná. Do této kategorie patří celá řada násilného chování, které je právními předpisy vymezeno jako vražda, zabití, ublížení na zdraví, způsobení škody velkého rozsahu, užití různých druhů násilí, genocida, pogromy apod.. To, co tyto druhy násilného chování zařazuje pod množinu rasového násilí je rasový podtext.

Možnosti postihu rasového násilí jsou právně ošetřeny více, nežli postihy rasové diskriminace. Na rozdíl od diskriminace je rasové násilí snadněji rozpoznatelné. Již rok 1995 zaznamenal určitý průlom v boji s rasovým násilím. Poslední tečkou bylo zabití Tibora Berlino ve Žďáru nad Sázavou, které si vynutilo razantnější postup vlády, a poté ministerstva spravedlnosti. Postupně byla přijata následující opatření:

- 1.září 1995 vstoupila v platnost novela trestního zákona, která zvyšuje všechny trestní sazby pro trestné činy s rasovým motivem průměrně o další jeden rok.
- Od 1.června 1995 jsou státní zástupci povinni razantně a urychleně žalovat trestné činy s rasovým motivem. K témuž dni byly zřízeny dvě zvláštní pořádkové jednotky městské policie pro boj s extremismem, a to v Praze a Ostravě.
- K 31.říjnu 1995 byla na všech úrovních policie ČR zavedena jednotná evidence přestupků a trestných činů s rasovým motivem.
- Od 1.ledna 1996 byl na každém okresním ředitelství policie jmenován jeden specialista na boj s rasovým násilím.
- V roce 2000 byla zřízena komise pro boj s extremismem, rasismem a xenofobií jako poradní orgán ministra vnitra, v jehož kompetenci je také sledování a přijímání politik v boji s rasovým násilím.
- V letech 2000-2002 bylo ministerstvem vnitra rozpuštěno několik občanských sdružení, hlásajících rasovou nenávist a rasové násilí (Národní aliance a Republikánská mládež)
- Od roku 2005 byla vytvořena na všech krajských policejních správách funkce styčného důstojníka mezi policií a menšinami a také funkce asistenta pro práci ve vyloučených romských komunitách. (Frištenská, 2008)

Nejčastější spáchané trestné činy jsou „Podpora s propagace hnutí směřující k potlačení práva a svobod člověka“, „Hanobení národa, etnické skupiny , rasy a přesvědčení“, „Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo omezování jejich práv a svobod“ a „Násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci“.

Trestné činy motivované rasovou nesnášenlivostí v letech 1993 – 2005	
Rok	Počet případů
1993	51
1994	130
1995	181
1996	131
1997	159
1998	133
1999	316
2000	364
2001	452
2002	473
2003	335
2004	336
2005	115

Tabulka č.1 – Trestné činy motivované rasovou nesnášenlivostí 1993 – 2005

Zdroj z: <http://www.czechkid.cz/si1280.html>

2.3.3 Pachatelé rasového násilí

Z evidencí uvedených od roku 1995 vyplývá, že pachatelé těchto trestných činů jsou většinou mladí lidé ve věku od 16 do 29 let., kteří často nebyli nikdy trestáni a jsou z nezávadných rodin. Jde většinou o učně nebo středoškoláky. Rasově motivovaná trestná činnost nebývá plánovaná, ale spontánní, často provedena pod vlivem alkoholu.

K tomuto mohu jenom podotknout, že je na místě, aby výchova dětí k toleranci probíhala již od nejtělejšího věku. První, kdo by měl v dětech podněcovat pocit, že na barvě pleti nezáleží jsou rodiče. Ti jsou primární skupinou, která ovlivňuje vývoj dítěte, a pokud si dítě neosvojí pozitivní náhled na menšiny již v rodině, pak jen těžce získává jiný. Následně je sekundární výchova ve škole již téměř zbytečná. Pokud budou rodiče stimulovat dítě k toleranci vůči jiným menšinám, pak škola může pokračovat v této práci a vytvořit jedince, který bude v multikulturní společnosti nezaskočen, nebude pociťovat úzkost a sám pozná, jak zajímavé mohou být jiné kultury, jiný styl života a jiní lidé. Samozřejmě chápu, že někteří Češi mají velké problémy s menšinami jako jsou například Romové, ale nemyslím si, že kvůli špatné zkušenosti bychom měli vytvářet stereotypy. Každý Rom je jiný stejně jako každý Čech je jiný. Nelze si vytvořit ze setkání se zástupcem jedné menšiny pohled zahrnující celou menšinu.

3 Diskriminace a právo

V následující části textu si projdeme právními předpisy týkajícími se diskriminace. Během let se vyvíjel pohled na tuto problematiku. Příznivé je, že ČR je jedním ze států, který má antidiskriminační zákon, který pomáhá těmto menšinám, poukazuje na jejich práva a potřebu tolerance v cizí zemi.

Úmluvy Organizace spojených národů

Zákaz diskriminace vyplývá již z čl. 7 **Všeobecné deklarace lidských práv**, který stanoví rovnost před zákonem a právo na ochranu před diskriminací z jakéhokoliv důvodu. Úmluvy Organizace Spojených národů, jejichž součástí je Česká republika, rovněž obsahují ustanovení zakazující diskriminaci, včetně diskriminace založené na rase, barvě pleti, rodovém, národnostním nebo etnickém původu.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (č.120/1976) obsahuje závazek státu zajistit bez jakéhokoliv rozlišování přístup k právům zaručeným Paktem a právo na účinnou ochranu při jejich porušování, zajištěnou právními, správními nebo zákonodárskými orgány nebo jiným orgánem. Pakt zaručuje rovnost před zákonem a právo na stejnou ochranu před diskriminací z jakýchkoliv důvodů, např. i z důvodů rasy a barvy pleti (čl. 26). Kontrolním orgánem Paktu je **Výbor pro lidská práva**; posuzuje periodické zprávy smluvních stran o opatřeních k zajištění plnění závazků vyplývajících z Paktu. Česká republika předložila Výboru pro lidská práva **úvodní zprávu o plnění závazků plynoucích z Paktu 3. března 2000**. Česká republika je smluvní stranou **Opčního protokolu k Paktu** (č. 169/1991 Sb.), takže uznává příslušnost Výboru posuzovat oznámení jednotlivců, kteří tvrdí, že Česká republika se vůči němu dopustila porušení některého z práv obsažených v Paktu.

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (č. 120/1976) stanoví závazek smluvní strany zaručit uskutečňování práv formulovaných v Paktu bez rozlišování podle rasy i barvy pleti (čl. 2). Závazky z Paktu jsou kombinací závazku na chování a závazku na výsledek. Určité chování smluvní strany má postupně vést k budoucímu plnému uskutečnění práv uznaných Paktem. Zákaz diskriminace a přístup k prostředkům ochrany je závazkem na výsledek. Je třeba je zabezpečit bezodkladně a úplně v jakémkoliv stupni plnění ostatních závazků vyplývajících z Paktu. Smluvní strany Paktu předkládají podle čl. 16 **Výboru pro hospodářská, sociální a kulturní**

práva zprávy o přijatých opatřeních a o pokroku dosaženém při dodržování práv uznaných Paktem.

Úmluva o právech dítěte (č. 104/1991 Sb.) zakazuje diskriminaci dětí při přístupu k právům Úmluvou stanoveným rovněž podle rasy, barvy pleti a národnostního nebo etnického původu (čl. 2). Smluvní strany předkládají periodické zprávy k projednání **Výboru pro práva dítěte**, který zjišťuje pokrok dosažený smluvními stranami při plnění závazků vyplývajících z Úmluvy.

Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace č. 95/1974 Sb., zahrnuje pod pojem rasové diskriminace „jakékoliv rozlišování, vylučování, omezování nebo zvýhodňování založené na rase, barvě pleti, rodovém nebo na národnostním nebo etnickém původu, jehož cílem nebo následkem je znemožnění nebo omezení uznání, užívání nebo uskutečňování lidských práv a základních svobod na základě rovnosti v politické, hospodářské, sociální, kulturní nebo v kterékoliv jiné oblasti veřejného života“. Úmluva zavazuje smluvní strany nejen k zákazu a odstranění rasové diskriminace, ale také k zajištění účinné ochrany pro oběti jednání, naplňující její znaky podle Úmluvy, prostřednictvím vnitrostátních soudů nebo jiných orgánů (čl. 2 a čl. 5). Úmluva zakládá vlastní mechanismus kontroly plnění závazků smluvních stran, kterou je pověřen **Výbor pro odstranění rasové diskriminace**. Základem je předkládání zpráv smluvních stran o zákonodárných, soudních a jiných opatřeních k provedení Úmluvy.

Česká republika je rovněž stranou **Mezinárodní úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia** (č. 32/1955 Sb.) **Mezinárodní úmluvy proti apartheidu ve sportu** (č. 84/1988 Sb.), a **Úmluvy o boji proti diskriminaci v oblasti vzdělání**, která dosud nebyla vyhlášena ve Sbírce mezinárodních smluv .

Mezinárodní organizace práce

Z hlediska ochrany před rasovou diskriminací je relevantní zejména **Úmluva o diskriminaci v zaměstnání a povolání** č. 111 (č. 465/1990 Sb), pro tehdejší Československo vstoupila v platnost 21. ledna 1965. Úmluva zakazuje diskriminaci na základě rasy, barvy pleti, pohlaví, náboženství, politických názorů, národnostního nebo sociálního původu v zaměstnání nebo povolání, což zahrnuje také přístup k odbornému výcviku, k zaměstnání a k různým povoláním, jakož i podmínky v zaměstnání a povolání. Pro smluvní státy stanoví úmluva závazek vyhlásit a provádět vnitrostátní politiku zaměřenou na prosazování rovnosti příležitostí a zacházení v zaměstnání a povolání tak, aby byla odstraněna jakákoliv diskriminace. Mezi prostředky k dosažení tohoto cíle

Úmluva vyjmenovává např. vydávání zákonů a podporu výchovných programů k přijetí a provádění této politiky, zajištění provádění této politiky při poradenství pro volbu povolání, odborném výcviku a zprostředkování práce.

Úmluvy Rady Evropy

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (209/1992 Sb.) ve čl. 14 zakazuje při užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou jakoukoli diskriminaci z důvodů jako jsou rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení. Dne 4. listopadu 2000 přijala Rada Evropy **12. dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod**, který čl. 1 změnil dosavadní subsidiární charakter ochrany před diskriminací vyplývající z čl. 14 Úmluvy obecným zákazem diskriminace z výše uvedených důvodů.

Zákaz diskriminace ze stejných důvodů stanoví také v čl. E revidovaná **Evropská sociální charta** (ETS 163), kterou Česká republika podepsala 4. listopadu 2000, která však dosud nebyla Českou republikou ratifikována.

Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin (ETS 157) stanoví zákaz diskriminace v čl. 4. Státy se zde zavazují, že příslušníkům národnostních menšin zaručí právo rovnosti před zákonem a stejné ochrany zákona. Úmluva zakazuje jakoukoli diskriminaci založenou na základě příslušnosti k národnostní menšině, zároveň umožňuje smluvním stranám přijmout určitá pozitivní opatření. V čl. 4 odst. 2 zavazuje smluvní strany tam, kde je to nezbytné, k přijetí odpovídajících opatření „k prosazování plné a účinné rovnosti příslušníků národnostních menšin a příslušníků většiny ve všech oblastech hospodářského, společenského, politického a kulturního života“. Česká republika podepsala dne 9. listopadu 2000 **Evropskou chartu regionálních a místních jazyků** (ETS 148).

Evropská úmluva o státním občanství (ETS 166) v čl. 5 stanoví zákaz diskriminace v oblasti státního občanství. Ustanovení týkající se státního občanství nesmí obsahovat žádné rozlišování nebo zahrnovat praxi, které by mohly vést k diskriminaci na základě pohlaví, náboženství, rasy, barvy nebo národnostního nebo etnického původu. Každý smluvní stát je také povinen dodržovat princip zákazu diskriminace mezi státními příslušníky, a to bez ohledu na to zda získali státní příslušnost narozením nebo ji nabyli později. (Zdroj: <http://lidskaprava.poradna-prava.cz/meznirodne-pravni-standardy-332/rasova-diskriminace-339.html>)

Antidiskriminační zákon podle práva ES má právní řád každého členského státu EU zajišťovat ochranu před diskriminací tím, že ve svých právních předpisech nejen zakáže diskriminaci, ale i vymezí pojmový aparát, tj. definice přímé a nepřímé diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, vymezí pozitivní opatření a zakotví nástroje právní ochrany před diskriminací. Členské státy mají povinnost zajistit rovnost zacházení a ochranu před diskriminací v pracovněprávních vztazích, přístupu k zaměstnání, v oblasti sociální ochrany a sociálního zabezpečení, zdravotní péči, vzdělání, přístupu ke zboží a službám, které jsou k dispozici veřejnosti a bydlení. Volba způsobu zajištění harmonizace právních řádů s antidiskriminačními směrnici je ponechána na členských státech.

3.1 Obrana proti diskriminaci dle zákona

Každý kdo je diskriminován má ze zákona právo na ochranu před takovýmto jednáním.

- Můžete se **obrátit na příslušný kontrolní či nadřízený orgán**. Touto cestou lze dosáhnout ukončení diskriminačního jednání, ale není možné žádat přiměřené zadostiučinění (např. omluva) nebo náhradu způsobené majetkové či nemajetkové újmy.
- Poškozený se může **obrátit s žalobou na soud**. V takovém případě se oběť diskriminace může domáhat ukončení diskriminačního jednání, odstranění jeho následků a poskytnutí přiměřeného zadostiučinění (např. omluva). Je možné žádat též náhradu způsobené újmy v penězích.

Žalobou se může každý, kdo se cítí být diskriminován domáhat:

- aby bylo vůči němu upuštěno od diskriminace,
 - aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu,
 - aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění (omluva)
- Třetí možností je **pokus o smírné řešení formou tzv. mediace**. S mediací musí diskriminující i diskriminovaný souhlasit – ani jednu ze stran nelze k jednání nutit. Mediátor je vyškolená osoba, která pak pomáhá oběma stranám dospět k dohodě. (Zdroj: : <http://diskriminace.helcom.cz/jak-se-branit/>)

Podle právních předpisů je obrana proti diskriminaci stále větším problémem. Pokud pachatel vykoná rasové násilí lze následně dosáhnout jeho potrestání, jelikož byl naplněn trestní čin. A tudíž jeho potrestání následně přebírá soud. Ochrana obětí diskriminace zůstává velmi slabá a kromě České obchodní inspekce (diskriminace v oblasti služeb), úřadů a inspektorátů práce(jde li o diskriminaci na trhu práce nebo pracovně právních vztazích) a školských úřadů, které spolu s Českou školní inspekcí mohou zasáhnout v případě diskriminace v oblasti školství, stát nesvěřuje žádnému určitému státnímu orgánu povinnost šetřit a trestat akty rasové diskriminace.

4 Multikulturní společnost a multikulturalismus

S rostoucím počtem přistěhovalců se ČR postupně mění ve stále se zvětšující multikulturní společnost. Což je situace, na kterou není mnoho lidí připraveno, avšak nezbyvá než tuto skutečnost přijmout a začít ji akceptovat. S tím souvisí i multikulturalismus, což je stanovisko zastávající názor, že vedle sebe může žít více minorit ve státě, cílem je zachovat minoritám jejich specifika, ale zároveň určité sjednocení po politické stránce. Následuje multikulturní výchova, důležitý pojem, jenž může napomoci lepšímu postoji vůči cizím etnikům a následně zamezit diskriminačnímu chování.

4.1 Kultura

Otázky multikulturalismu a multikulturní společnosti nelze rozebírat bez rozboru pojmu základního. Tím pojmem je kultura. Kultura označuje existenci určitých hodnot materiálních a duchovních, které vytvořil a rozvíjí člověk svou vlastní konkrétní činností. Takto člověkem vytvořená a rozvíjená kultura se předává z generace na generaci. Ve světě existují kultury různorodé, ovlivňované geografickými, sociálními, politickými, ideovými determinantami. Pro naše účely z mnoha pojetí pojmu kultura zde uvedeme dvě. Z širšího pojetí je kultura vše, co lidská civilizace vytvořila a vytváří: materiální výsledky lidské činnosti a duchovní výtvořiny (např. náboženství, morálka, zvyky, vzdělávací systémy, politika, právo). Z užšího pojetí je pojem kultura vztahován především k projevům chování lidí, tedy kultuře určitého společenství, tj. zvyklosti, symboly, komunikační normy a jazykové rituály, sdílené hodnotové systémy, předávané zkušenosti. (Balvín, 2008)

4.2 Multikulturalita

Multikulturalita je pojem, který označuje existenci rozdílných kultur vedle sebe. Multikulturalita je reálný stav soudobého světa, v němž existovalo, existuje a bude existovat množství kulturně, etnicky, jazykově, nábožensky odlišných skupin lidí.

4.3 Multikulturalismus

Slovo multikulturalismus se poprvé objevilo ve Švýcarsku v roce 1957, jako vyjádření charakteristiky národa, který je politicky jednotný, ačkoliv je kulturně velmi rozdílný. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Multikulturalismus>) Multikulturalismus je myšlenkový a

politický směr, který zastává stanovisko, že v jednom demokratickém státě mohou společně žít nejen jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou a zdůrazňuje prospěšnost kulturní rozmanitosti pro společnost a stát. Cílem je politicky sjednotit všechny občany bez ohledu na jejich původ, rasu či přesvědčení, a to tak, že si pokud možno zachovají své kulturní odlišnosti. Doktrína multikulturalismu byla v 70. letech realizována v mnoha západních zemích, např. Norsko, Švédsko a Velká Británie. Jejím prostřednictvím se mělo pomoci etnickým skupinám zachovat jejich jazyk, původní kulturu, a tím potažmo posílit jejich kulturní identitu. Hnacím motorem této imigrační politiky byla víra, že s posílením kulturní identity přistěhovalců selepší vztahy mezi etnickými skupinami uvnitř společnosti.

4.4 Multikulturní společnost

Multikulturní společnost označuje společnosti, ve kterých spolu žijí skupiny lidí pocházející z rozmanitých kultur, původně vytvořených nezávisle na sobě, s vlastními historickými a geografickými faktory. Imigrace je normálním a permanentním fenoménem naší doby, jejímž důsledkem je prolínání kultur přistěhovalců s kulturou nové hostitelské země.

4.5 Multikulturní výchova

Multikulturní výchova zprostředkovává majoritní společnosti základní poznatky o minoritních skupinách žijících ve společném státě. U obou skupin se následně snaží vytvořit styčné body pro vzájemný respekt, spolupráci a společné aktivity.

V rámci multikulturní výchovy stojí před školami dva základní úkoly. Za prvé, školy by měly věnovat pozornost nejen jazyku, historii, náboženství, zvykům a tradicím majoritní společnosti, ale rovněž minoritní společnosti. Za druhé, školy by měly posílit prvky, které společně stmelují.

Interakce mezi majoritní a minoritní skupinou mohou být pozitivní, žádoucí a prospěšné - založené na vzájemném obohacování, spolupráci a dialogu, ale také negativní - spočívající v segregaci, diskriminaci některých skupin (menšin) a dalších nežádoucích jevech, které nejsou prospěšné pro žádnou ze zúčastněných skupin a přinášejí velké celospolečenské problémy. Aby byly interakce pozitivní, prospěšné a docházelo ke vzájemnému obohacování, jsou kladeny velké nároky jak na majoritní, tak minoritní skupiny.

Ve vztahu k jiným společnostem není česká společnost bohatá na rozmanitost kultur, avšak je potřeba, aby školský systém vzal v potaz stále se zvyšující počet přistěhovalců, a tedy stále se zvětšující počet žáků různých národností. Proto je potřeba věnovat ve výuce větší prostor pro výuku tolerance k jiným kulturám, spolupráce a celkově vytvoření pozitivnějšího

pohledu na minority. Česká republika zareagovala na měnící se situaci programem zvaným „Bílá kniha“. „*Multikulturní výchova na základě poskytování informací o všech menšinách, zejména romské, židovské a německé, jejich osudech a kultuře, utváří vztahy porozumění a sounáležitosti s nimi.*

Výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě znamená usilovat o život bez konfliktů a negativních postojů ve společenství různých národů, jazyků, menšin a kultur, být schopen respektovat i značné odlišnosti mezi lidmi a kulturami dnešního světa.“ (Národní program...2001,14-15).

Přínos multikulturní výchovy je, aby žáci

- získali znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti,
- komunikovali a žili s příslušníky odlišných skupin,
- uvědomovali si, že všechny etnické skupiny a všechny kultury jsou si rovnocenné a žádná není nadřazená jiné,
- rozvíjeli schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národnostních, etnických a náboženských skupin a spolupracovat s nimi,
- rozpoznávali projevy rasové nesnášenlivosti a xenofobie, uvědomovali si možné dopady svých verbálních i neverbálních projevů a být odpovědný za své jednání, osvojovali si základní pojmy multikulturní terminologie: kultura, etnikum, identita, diskriminace, rasismus, národnost, netolerance aj.
- uvědomovali si neslučitelnost rasové, náboženské a jiné netolerance s principy života v demokratické společnosti. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2005)

Aby mohli být učitelé schopni multikulturní výchovu realizovat, musí mít především jasno v jejích základních pojmech a potřebují také vědět, z čeho studovat a odkud čerpat informace a pomoc k multikulturní výchově.(Průcha, 2006)

S tímto názorem nemohu jinak nežli souhlasit. Je potřeba, aby si učitelé sami nejdříve utřídili své poznatky a pokusili se společně vytvořit koncept, který budou předávat dětem. Protože neznalost je zde tím největším problémem, byl vytvořen program výuky multikultury, avšak sama jsem se nesetkala na ZŠ s jediným učitelem, který by měl dostatečný přehled a chuť předávat dětem znalosti z této oblasti. Předměty jako například zeměpis nebo dějepis

pomáhají žákům ucelit si pohled na svět pomocí poznatků. Znají všechny státy, hlavní města dokonce i řeky, které jimi protékají. Ale chybí zde důraz na výuku k toleranci a respektu vůči jiným kulturám. MKV se zatím nestala jedním z vyučovaných předmětů.

4.5.1 Multikulturní výchova dle Rámcového vzdělávacího programu

Současná doba přináší řadu změn, jenž způsobují rychlé zastarávání vzdělávacích metod a obsahů. Znalosti získané před dvaceti lety jsou dnes do jisté míry nepoužitelné. Kompetence nezbytné pro úspěšný život, uplatnění v pracovní, občanské i soukromé sféře se mění. Protože jednou ze základních funkcí vzdělávacího systému je příprava na život ve společnosti a světě, společenské změny kladou také nové nároky na vzdělávací systém. Odpovědí na tyto nároky je probíhající reforma vzdělávacího systému, reprezentovaná především novými kurikulárními dokumenty - rámcovými vzdělávacími programy (RVP). V nich nalézáme nejen popis cílových kompetencí, nové struktury učiva a organizace výuky, ale i některé nové vzdělávací obsahy - nová témata, která souvisejí s aktuální společenskou situací. Jedním z těchto témat je také multikulturní výchova (MKV), která má žáky a žákyně připravovat na ty aspekty života společnosti, které souvisejí s kulturní a sociální rozmanitostí. Ačkoliv je Česká republika ve srovnání s mnohými jinými evropskými státy kulturně relativně homogenní (až 95 % populace tvoří etničtí Češi a Češky), je nutné počítat s výraznějšími mezikulturními kontakty vyplývajícími z evropské integrace a ze stále silnějších globalizačních trendů. Nutnost MKV vychází také z pokračujícího procesu sociálního propadu některých menšin, s čímž se pojí i narůstající nevráživost mezi majoritou a sociálně vyloučenými skupinami, provázená vznikem či posilováním negativních etnických stereotypů (v ČR především Romové a vztah majority vůči nim). Negativní aspekty mezikulturních kontaktů, jako jsou xenofobie, intolerance a rasismus, navíc ohrožují soudržnost demokratické společnosti a jejich děsivé důsledky v podobě xenofobních či nacionálních vášní nakonec znamenají ztrátu pro všechny, nikoli jen pro příslušníky minorit. Proto se multikulturní výchova stala standardní součástí vzdělávacích strategií demokratických zemí.

MKV rozvíjí především:

kompetence sociální a personální:

- žák přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi;

kompetence občanské:

- žák respektuje přesvědčení druhých lidí, je schopen vcítit se do situace ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení;
- žák respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví.

Metodika a principy MKV zároveň plně odpovídají požadavku rozvíjení komunikativních kompetencí, schopností řešit problém, kooperovat, nenechat se manipulovat a kriticky hodnotit mediální sdělení. Obecně platí, že RVP klade důraz na výchovu zodpovědných, otevřených, kriticky myslících, komunikativních, tolerantních a solidárních občanů a občanek demokratické společnosti, kteří jsou si zároveň vědomi spoluzodpovědnosti za dění v Evropě i na celé planetě. MKV má postihovat ty aspekty sociálních interakcí (včetně mediální komunikace), které jsou ovlivněny sociální a kulturní rozmanitostí současných společností.

Největší potenciál pro zařazování prvků MKV má vzdělávací oblast **Člověk a společnost** s obory Občanský a společenskovědní základ a Dějepis:

- rozmanitost kulturních projevů, kulturní hodnoty, kulturní tradice, kulturní instituce
- netolerantnost, rasismus, xenofobie a extremistické projevy v chování lidí, projevy lidské nesnášenlivosti
- tolerance ve společnosti, respektování kulturní zvláštnosti
- stereotypy v posuzování druhých lidí
- význam ochrany lidských práv a svobod
- globální problémy současnosti
- příklady mezinárodního terorismu
- kulturní rozrůzněnost v době modernizace společnosti
- totalitní systémy - komunismus, fašismus, nacismus
- národnostní problémy v prvním československém státě

Cíle MKV lze nicméně naplňovat i ve zdánlivě odtažitějších oblastech, jako *Jazyk a jazyková komunikace* (politická korektnost v jazyce a její zdůvodnění, zařazování "menšinových" literatur do výuky, literatura jako svědectví o útlaku, srovnání komunikačních prostředků různých jazykových a kulturních prostředí, vliv rozličných jazyků na strukturu myšlení, rozmanité životní styly a kulturní zvyklosti, realie při výuce cizích jazyků), *Umění a kultura* (zařazování neevropských a "menšinových" uměleckých projevů), okrajově dokonce i v oblasti *Matematika a její aplikace* (pluralita řešení problému, schopnost kooperace).

Mě osobně se podařilo zcela nedávno narazit na knihu „Náměty pro multikulturní výchovu“ od Evy Cílkové a Petry Borešové. Kniha je plná nápadů a skvělých příkladů, jak děti nadchnout pro zemi jako je například Čína. Každá kapitola se zabývá jednou menšinou žijící u nás. Následné podkapitoly obsahují obecné informace, legendy, písmo, historii, vlajku, různé vystřihovánky a nápady. Věřím, že hodina plná takovýchto zajímavostí dokáže děti nadchnout a následně se jim dítě z Číny nebo Ruska může zdát zajímavé. Poté se může stát kamarádem a děti se mohou obohatit navzájem. Je to jeden ze způsobů, jak se pokusit děti motivovat k poznávání cizího a neznámého, pokud již ve škole není funkční předmět MKV.

Praktické rady pro výuku MKV:

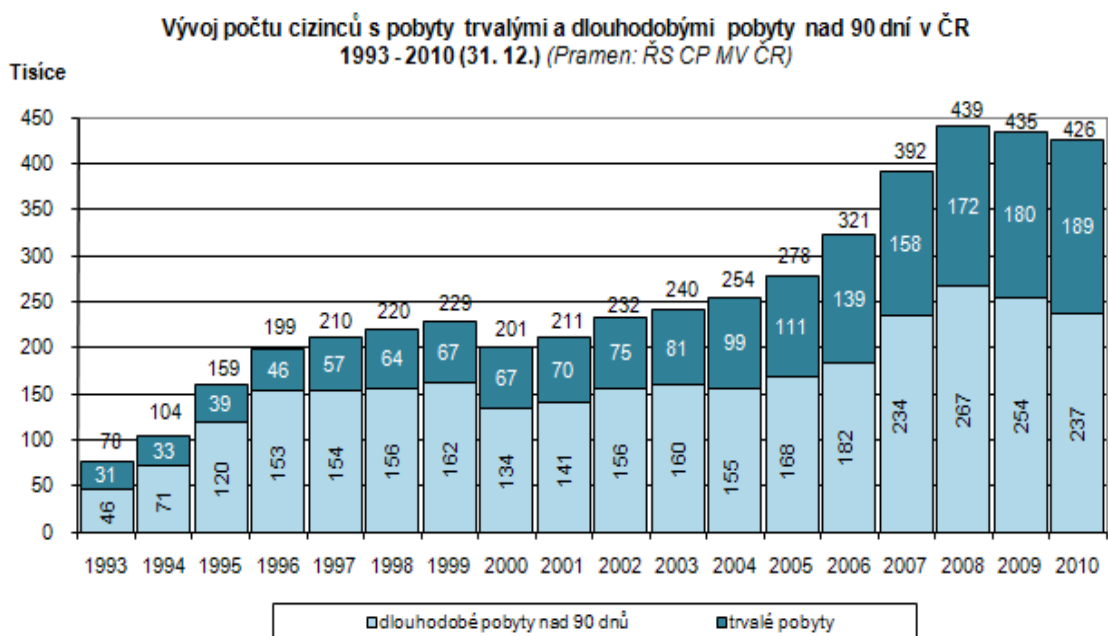
- Informace o jiných kulturách uvádět v porovnání a kulturou českou a nacházet při tom společné základy.
- Venkovské a tradiční vztahy nepovažovat za historicky zaniklé a nepotřebné, protože na světě žije daleko větší procento lidí stále tradičním a venkovským způsobem života než životem městským, jinak by žáci měli tendenci podceňovat jiné kultury jako historicky slabší. V realitě však na vesnicích potkáme stejně moudré a inteligentní osobnosti jako ve městě.
- O cizích kulturách nevyprávět pouze teoreticky, vždy se ptát žáků na jejich zkušenosti, korigovat jejich povědomí o jiných kulturách, využívat žáky z jiných kultur, o kterých se hovoří.
- Stejně jako český žák nemusí znát českou kulturu nemusí vietnamský žák znát vietnamskou kulturu, reprezentovat žáka spíše jako člena dané kultury.
- O jednom pojmu (komunismus, pravda, láska...) vyprávět žákům z pohledu různých kultur, učit je kritické analýze.

- Nikdy nevyvracet negativní zkušenosti žáků, pouze jejich paušalizaci na všechny členy kritizované skupiny.
- Xenofobie je zcela přirozenou reakcí na nové, musíme nechat žákům čas, aby s ní pracovali a změnili ji v pozitivní vztah k tomu, co již znají, k cizincům. Musíme jim dát příležitost, aby získali svoji vlastní zkušenost a pozitivní náhled.
- Při interkulturní výchově nezapomínat na vlastní kulturu, která do multikulturního prostředí patří.
- Zmiňovat, jak se kultury navzájem ovlivňují.
- Vždy hovořit o něčem, co mohou žáci alespoň trochu znát.
- Nezapomínat na to, že žáci cizinci mohou žít doma ve zcela jiném kulturním prostředí. Neupírat jim právo o tom ve škole hovořit, naopak tato sdělení podporovat, i když žáci moc hovořit nechtějí. (Kocourek, 2008)

Vybrala jsem pouze několik z dlouhého seznamu rad, jak pracovat s žáky. Mohu potvrdit, že jsou velice důležité. Je potřeba být velmi empatický. Pokud máme ve třídě zástupce nějaké menšiny je potřeba postupovat ve výuce obezřetněji. Dále se jistě nesmí zapomínat na naši kulturu a spíše než ji vyzdvihovat, tak srovnávat. Každá kultura má své a na učiteli je s tím děti seznámit. Když budeme s dětmi hovořit o něčem co znají, máme tím větší šanci rozvést na dané téma diskuzi. A vždy je potřeba nechat děti mluvit, neskákat jim do řeči a nepokoušet se je navádět. Sami to poznají a do další diskuze už se nemusejí zapojit.

5 Poměr minorit v ČR

Po průchodu tématy jako diskriminace a multikulturalita je jistě potřeba poukázat na skladbu obyvatelstva v ČR. Dle všeho se nárůst přistěhovalců zvětšuje každoročně a ne pouze v ČR, ale celosvětově. Pokud se již nějaký cizinec rozhodne vstoupit na půdu jiné země, čeká jej zdoluhavý proces, na jehož konci nemusí být cíl, ale další část cesty. To zahrnuje nové prostředí, okolí, práci a kulturu. Samotný pojem migrace je spojen s novým začátkem a rozloučením se s vším starým. Nezvětšuje se pouze počet dospělých, ale také dětí přicházející na české školy.

Graf č.2 Vývoj počtu cizinců s pobyty trvalými a dlouhodobými pobyty nad 90 dní v ČR

Zdroj : Sčítání lidu, domů a bytů

Z grafu je jasně zřetelné, že rok od roku počet cizinců v ČR roste.

Každoročně proudí do České republiky velké množství cizinců z celého světa. Neustálá změna rasového složení je situace, na kterou nezbyvá než si zvyknout a v lepším případě ji tolerovat a přijmout.

Co je vlastně pojem menšina? Menšina je skupina osob, která je na rozdíl od ostatního obyvatelstva státu, početně menší, nezaujímá vedoucí postavení a její příslušníci vykazují v etnickém, náboženském nebo jazykovém ohledu znaky, jež je odlišují od

ostatního obyvatelstva. Vykazují přinejmenším pocit sounáležitosti zaměřený na zachování vlastní kultury, tradic, náboženství nebo vlastního jazyka.

Charakteristickým znakem národnostních menšin je především predispozice výrazného národního vědomí a fixace na mateřský národ, s nímž je spojují historické a kulturní tradice. (Šišková, 2001)

Česká republika je zhruba z 5% tvořena národnostními menšinami. Tyto menšiny jsou jak lidé podobní zevnějšek i jazykem a historií Čechům, tak i lidé, kteří mají jinou kulturu, odlišnou barvu pleti, tradice atd.. Mezi ně patří zejména početná romská menšina. Další jsou např. bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, ruská, řecká, slovenská, srbská, ukrajinská...atd..

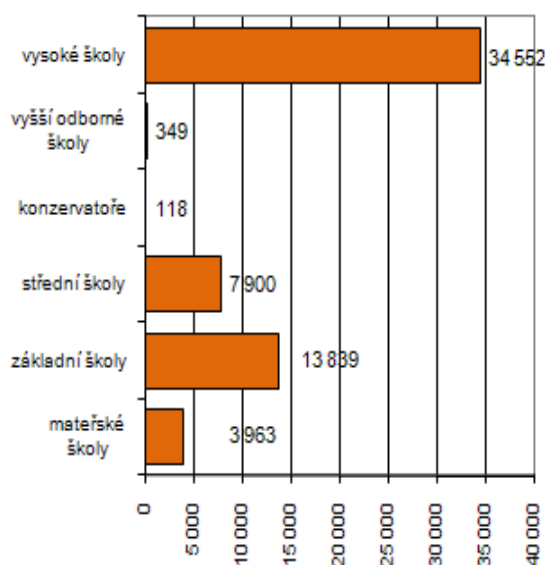
S otázkou vymezení pojmu národnostní menšina se potýkala i ČR, v dokumentu Koncept přístupu vlády k otázkám národnostních menšin v České republice, přijatý v roce 1994, je národnostní menšina definována jako společenství osob, které splňuje tyto znaky:

- trvale žije v ČR a je jejími občany
- sdílí etnické, kulturní a jazykové znaky, odlišné od většiny obyvatel
- projevuje společné přání být považován za národnostní menšinu v zájmu uchování vlastní identity, kulturních tradic a mateřského jazyka
- má dlouhodobý, pevný a trvalý vztah ke společenství žijícímu na území ČR

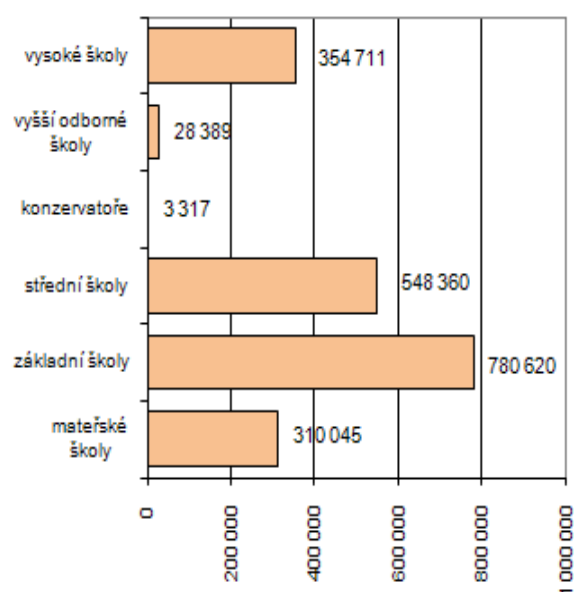
Uvedená kritéria se následně stala východiskem i legislativního vymezení pojmu „národnostní menšina“ a „příslušník národnostní menšiny“.

Pro představu připojuji graf s informacemi o počtech dětí cizinců na školách v ČR. Tabulka obsahuje informace o studentech na MŠ, ZŠ, SŠ a VŠ. Z grafů je patrné, že počet studentů na škole je vysoký, tudíž v každé třídě bychom našli alespoň jednoho žáka cizí národnosti. Z tohoto důvodu poukazuji na nutnost přizpůsobení výuky MKV, aby se následně zamezilo konfliktům mezi studenty, a naopak vzniklo tolerantní prostředí.

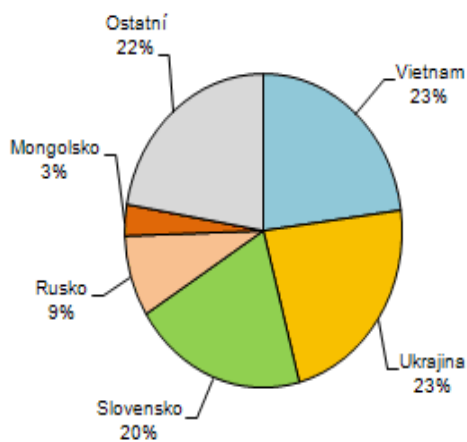
Počty zahraničních studentů na různých typech škol - školní rok 2009/2010

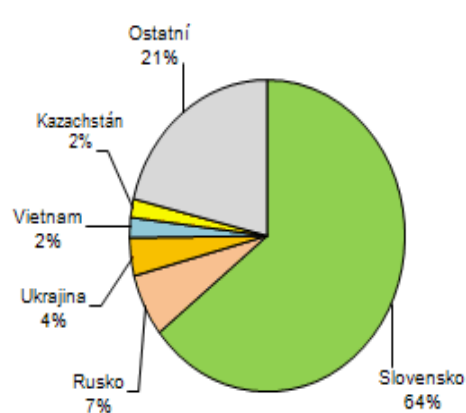
Počty českých studentů na různých typech škol - školní rok 2009/2010

Cizinci na základních školách v ČR podle státního občanství 2009/2010

Cizinci na vysokých školách v ČR podle státního občanství 2009/2010

Graf č.3 Počty cizinců a českých studentů na různých typech škol

Zdroj: Cizinci v České republice, Český statistický úřad, 2010, dostupné na http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_vzdelavani

6 Diskriminace jako pedagogický problém

Na diskriminaci jako pedagogický problém bych se ráda podívala z pohledu Jana Průchy, který dle mě vystihl jádro problému diskriminace a to, kdy vznikají samotné předsudky u dětí. Dle jeho názoru vznikají již u dětí předškolního věku, při kontaktu s primární skupinou, a to rodinou. Z výzkumů je patrné, že děti jsou jako malé ovlivňovány svým okolím a následně vznikají postoje, které se jen těžce mění.

6.1 Vznik a vývoj etnických předsudků u dětí a mládeže

Pokud se chceme zaměřit na problém diskriminace na škole, musíme nejdříve porozumět odkud se dětmi osvojené předsudky berou a v jakém věku je získávají.

Je jasné, že když se má provádět multikulturní výchova ve školní edukaci, musí být známo, zda si děti v určitém ročníku školy již určité postoje k jiným etnikům a rasám vytvořily, zda mají, nebo nemají nějaké rasové předsudky apod.. A také je nutno objasnit – z kterých zdrojů si děti a mládež určité etnické a rasové předsudky osvojují. (Průcha, 2001)

Některé zahraniční výzkumy udávají, že etnické postoje se utvářejí již v raném věku dětí (Aboud,1988). Ovšem nálezy o tom, že existuje uvědomování si vlastní a odlišné etnické nebo rasové příslušnosti u malých dětí, ještě nedokazují, že tyto děti sdílejí také nějaké etnické a rasové předsudky.

Na druhé straně některé výzkumy provedené v USA v 80.-90. letech shromáždily různé poznatky o tom, že rasové předsudky se objevují již u dětí ve věku 5 let, a to jak u bělošských dětí ve vztahu k černochům, tak u černošských dětí ve vztahu k bělochům. Většina nálezů konstatuje, že vznik rasových předsudků je významně ovlivňován typem sociokulturního prostředí, v němž žijí. Rasové předsudky jsou také častěji zjišťovány u dětí z rodin s nižším socioekonomickým statusem.

Problém vzniku a vývoje etnických či rasových postojů a předsudků u dětí a mládeže má ještě jeden aspekt: Je to vztah mezi verbálně deklarovaným postojem jednotlivcem k určité etnické nebo jiné minoritě a jeho skutečným jednáním ve styku s příslušníky této minority. (Průcha, 2001)

6.2 Předsudky na školách

Tudíž otázkou je, zda lidé jednají v souladu s tím, co prohlašují nebo v praxi jednají jinak? Já jsem měla možnost udělat empirickou sondu ve třech základních školách a dle mého názoru bylo zřejmé, jak by se žáci zachovali, jelikož dotazníky byly zcela anonymní. Protože jsem neměla možnost promluvit si s nimi o jejich postojích osobně, usuzuji, že to co bylo sděleno v dotazníku je velmi reálným podkladem. Většina žáků měla jasný negativní postoj získaný z rodiny, médií nebo od spolužáků. Dítě většinou přejímá názory z rodiny a tudíž pokud rodina má rasistické sklony je pravděpodobnost, že děti si tento postoj osvojí a „přinesou“ do školy. Pokud bych měla přihlédnout k problematice spojené s médii, pak musím podotknout, že z jejich strany nevidím mnoho úsilí o zlepšení vztahů. Ve zprávách jsou zmínky o cizincích jedině ve spojitosti s ublížením na zdraví, krádeží či vraždou. Z toho automaticky vyplývá cizinec = problém, hrozba. Dnešní doba je velmi ovlivněna prostředky masové komunikace. Děti z médií získávají převážně negativní pohled na cizí etnika, a proto se nemůžeme divit, že v ČR roste rasová nenávisť.

6.3 Tolerance k minoritě

Chceme-li dítě vychovávat k toleranci, znamená to, že si přejeme ovlivňovat jeho postoj. Postoj jedince k určité osobě, předmětu, situaci bývá definován jako predispozice zřetelně vůči této osobě, předmětu, situaci jednat, vnímat, myslet a cítit. Existuje tedy kognitivní, emotivní a konativní složka postoje. Působit na změnu postoje pak vyžaduje působit na všechny tyto složky, neomezovat se pouze na některé z nich. Postoje závisí na hodnotách, jejich osobním významu, kulturním stupni zvláště té společenské skupiny, k níž se jedinec pozitivně vztahuje.

Postoje se utvářejí v procesu sociálního učení, jejich zdroji jsou:

- specifické zkušenosti
- sociální komunikace (např. děti přejímají hotové postoje od rodičů)
- modely (napodobování osob, se kterými se identifikujeme)
- institucionální faktory (společenské instituce, církve, politické strany)

K tomu, abychom změnili postoj, se nás obvykle někdo snaží přesvědčit - tzn. poskytuje nám informace, které mají k této změně dopomoci. (Široňová, 2008)

6.3.1 Faktory změny postoje

- **Od koho informace pocházejí**

Pro rozhodnutí změnit postoj je důležitá kredibilita zdroje - tzn. jak je osoba (nebo časopis, kniha...), která informace poskytuje důvěryhodná, zda je to expert v oblasti, o níž hovoří, a také to, jak publiku připadá atraktivní. Po čase ale člověk zapomene, odkud daná informace pochází, a bude ji považovat za důvěryhodnou, i když ve skutečnosti tomu tak třeba není.

- **Obsah sdělení**

To, jaké informace budeme někomu sdělovat, záleží hlavně na tom, komu jsou určeny. Je možné si vybrat ze dvou cest: z centrální a periferní. **Centrální** cesta zpracovává fakta - je tedy náročnější, protože přesvědčovaný člověk si dané informace a argumenty musí promyslet, ovšem pokud už postoj změní, tato změna je dlouhodobá. Naopak **periferní** cesta jde přes emoce - je tedy mnohem jednodušší, lidé takto informace zpracovávají častěji, ale pokud svůj postoj změní, obvykle je tato změna pouze krátkodobého charakteru.

- **Jak jsou informace podány**

Zde záleží na složitosti informace - pokud je jednoduchá, k jejímu pochopení postačí audio nebo video, ale pokud je složitější, nejlepší je psaná forma, protože člověk má možnost se k nejasným částem vrátit a znovu se nad nimi zamyslet.

- **Komu je informace určena**

Je velice důležité znát ty, k nimž se má dané sdělení dostat - na publiku závisí, jakým způsobem jim budeme informace sdělovat: lidé s vyšší inteligencí budou k přesvědčení vyžadovat fakta a ideálně oboustrannou argumentaci (tzn. uvést argumenty pro i proti) - půjdou tedy centrální cestou, naopak lidé s nižší inteligencí se spíše nechají přesvědčit něčím, co bude útočit na jejich emoce. To, zda sdělení publikum vůbec zaznamená a bude ho sledovat, potom závisí na tom, jak moc se ho dané téma týká.

Změnit postoj znamená změnit naše chování a je to i naopak, jestliže se naše chování změní, změní se i naše postoje. (Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Postoj>)

Pokud by se pedagog snažil u dítěte podpořit rasovou snášenlivost, musí například :

- Podpořit pozitivní postoje, porozumět negativním a hledat jejich kořeny (často to bývá strach, negativní zkušenost). Je důležité zdůraznit, že jedinci nereprezentují celé etnikum. Často bývá příčinou negativního postoje špatná osobní zkušenost, spíše mnohdy se jedná o xenofobii než-li o pravý rasismus. K navození pozitivní atmosféry ve škole je lepší beseda, kdy může probíhat brainstorming, dotazníky, kde si mohou účastníci nejdříve zapsat své názory, a poté se přejde ke společné diskuzi a veřejné prezentaci svých názorů. Při diskuzi se snažíme zamyslet a dospět k přijatelnému řešení návrhů. Podstatné je během besedy být nestranný a nezasahovat do diskuze pokud to není nezbytné. Důležité je, aby si děti ujasnili svůj postoj, během diskuze byli autentičtí, počítali s opozicí a uměli s ní zacházet. Otevřenost dospívajících vyžaduje čas a důvěru, účinnější je setkat se s dětmi vícekrát.
- Informovat o etniku, které mládež nejvíce zajímá nebo ke kterému má nejproblematičtější vztah.
- Uspořádat sérii besed, přiblížit v nich etnikum, vést k lepšímu porozumění.
- Uspořádat cyklus seminářů pro učitele, využít formy sociálně psychologického výcviku, soustředit se nejen na získávání informací, ale i na vlastní prožitek, ujasnění si vlastních postojů.

Dle mě je tento postup vynikající a věřím, že může děti ovlivnit. Když dítěti nabídneme nové informace plné zajímavostí a poznání, můžeme napomoci při vytváření pozitivnějšího postoje k národnostním menšinám.

6.4 Možnosti pro učitele

Dnešní doba nabízí nepřeberné možnosti, jak vylepšit a zdokonalit styl vyučování. Pro pedagogy, kteří chtějí lépe porozumět problematice diskriminace a MKV, pomoci žákům akceptovat spolužáky z jiné části světa, nabízí mnoho středisek různé druhy kurzů, soustředění, nebo doučování.

Například zajímavé kurzy se zaměřením na problematiku minorit ve třídách je multikulturní středisko Praha. Pro učitele, ale i veřejnost a žáky jsou připraveny kurzy. Aktuální nabídka zahrnuje kurz s názvem „Stereotýpek v nás“. Hlavním cílem projektu je prevence xenofobie a diskriminace mezi žáky středních odborných škol prostřednictvím interkulturních a zážitkových metod.

Také na stránkách www.e-pedagog.cz je široká nabídka kurzů pro učitele. Jedním z nich je „Multikulturní výchova ve škole prakticky a zajímavě“, učitelé zde získají a prohloubují si znalosti a dovednosti v oblasti multikulturní výchovy, zejména práce se specifiky dětí jiných národností a kultur ve třídním kolektivu.

Jako poslední bych použila například www.lrs.cz, což je liberecké romské sdružení nabízející školení „Vybrané problémy multikulturní výchovy“. Školení je určeno pro učitele ZŠ, ale i širší veřejnost. Hlavním cílem je pochopit historická a současná východiska k rozvíjení multikulturní výchovy v české škole. Identifikovat aktuální problémy související s realizací multikulturní výchovy na školách, jejich příčiny a aktivizovat účastníky k hledání řešení těchto problémů. Seznámit účastníky s aktuální legislativou vztahující se k multikulturalitě a multikulturní výchově.

Nabídka je široká a velice bohatá, dle mého názoru jsou tyto kurzy jednou z možností, jak se sám pedagog může zdokonalit a získat nové poznatky a dovednosti v oboru multikulturní výchovy. Kurzy vedou odborníci ze specializovaných středisek, kteří chtějí své poznatky předat širší veřejnosti. Pokud se tedy díváme na problém diskriminace jako pedagogický problém, pak kurzy jsou jedna z variant, která by pomohla tuto situaci změnit skrze odborný pedagogický dohled.

7 Empirický výzkum

- **Metoda**

Empirický výzkum byl proveden skrze metodu dotazníku. Vše bylo realizováno na třech základních školách – ZŠ Chocerady, ZŠ Donovalská Praha 4, ZŠ Benešov. Dotazníky byly učitelkami rozdány ve třídách 7, 8 a 9. Žáci měli přibližně 15 minut a na vyplnění. Následně byly dotazníky vybrány a během několika dní vyhodnoceny. Vyhodnocení bylo jednoduché, většina otázek vyžadovala odpovědi typu ANO:NE. Pouze finální otázka vyžadovala žákovu kreativitu.

- **Vzorek**

Výběr účastníků ankety nebyl zcela náhodný. Volila jsem cíleně starší žáky, kteří otázkám rozuměli a mají jasný postoj k problematice, proto jsem se domnívala, že jsou kompetentnější odpovědět. Vzorek tvořilo 70 subjektů, žádný z žáků neodmítl účast na výzkumu. Pouze několik jich odmítlo odpovědět na všechny otázky, například ponechaly poslední otázku nevyplněnou.

- **Výsledky**

(viz kapitola 9)

- **Diskuze**

Hlavním cílem bylo zmapování názorů žáků základních škol na problematiku menšin na území ČR. Dalším cílem byl průzkum zkušeností dotazovaných s menšinami. Bohužel odpovědi a názory dětí jsou alarmující. Většina žáků zastává negativní postoj a sami stojí pouze o vyhoštění minorit z ČR. Velice překvapující byly dvě nejčastěji se objevované minority v dotaznících, jsou to Romové a Vietnamci, se kterými mají děti špatné osobní zkušenosti. Další důležitý poznatek bylo zjištění, že děti samotné vidí diskriminaci v našem státě jako velký problém a myslí si, že je potřeba jej změnit. Z celkového počtu 70 respondentů bylo 28 pro deportaci cizinců a romské menšiny z území České republiky. Rozdíly mezi školami byly dosti zjevné. Více zkušeností, ale také pozitivnější přístup k cizincům měli děti z pražské ZŠ. Pro mě největším překvapením bylo zjištění, že většina dětí se neorientuje podle barvy pleti. I když dotazníky byly anonymní nejsem si zcela jista pravdivostí této odpovědi, jelikož v ostatních otázkách ty samé děti odpovídaly kladně na pravdivost předsudků o minoritách. Celkově mi z této sondy vyplývá, že je potřeba, aby

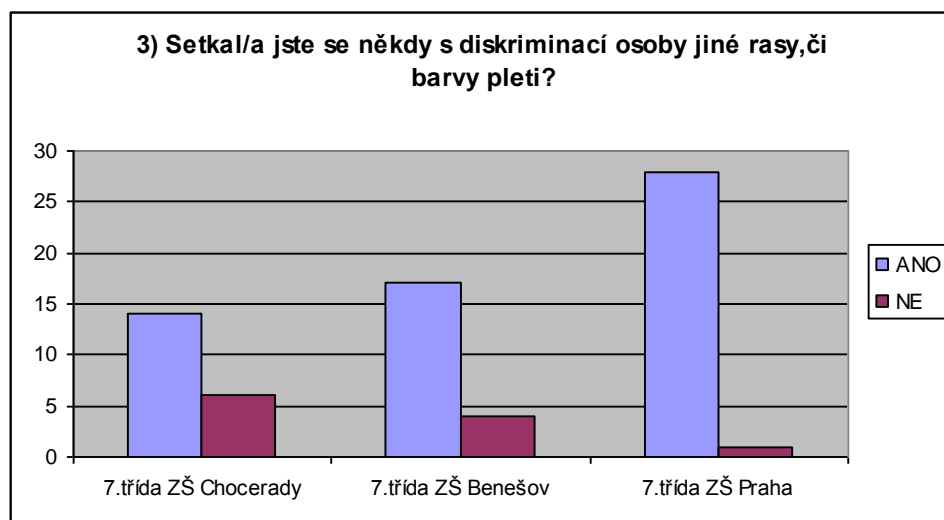
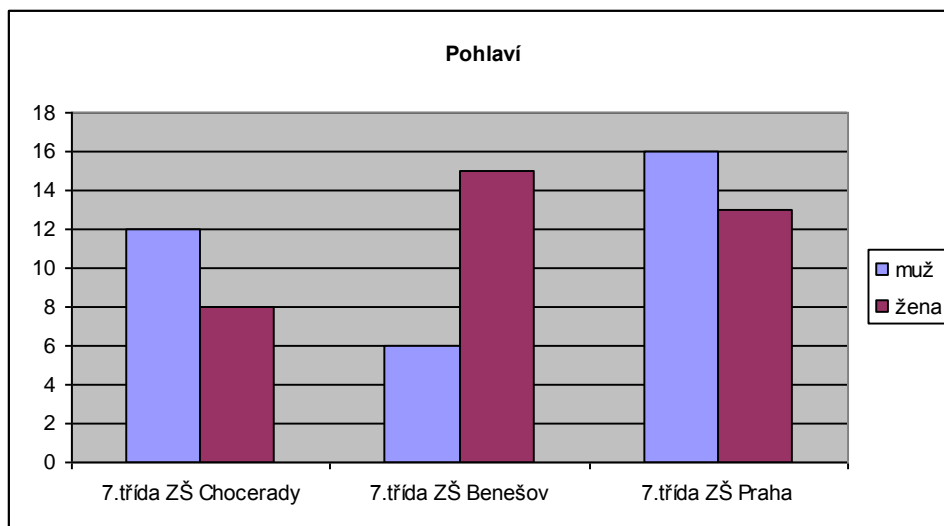
učitelé začali s dětmi pracovat na toleranci a vůbec na jejich pozitivním postoji, protože žáci mají tento postoj velmi negativní, což dokazuje, že česká mládež se stává více nesnášenlivou vůči cizincům.

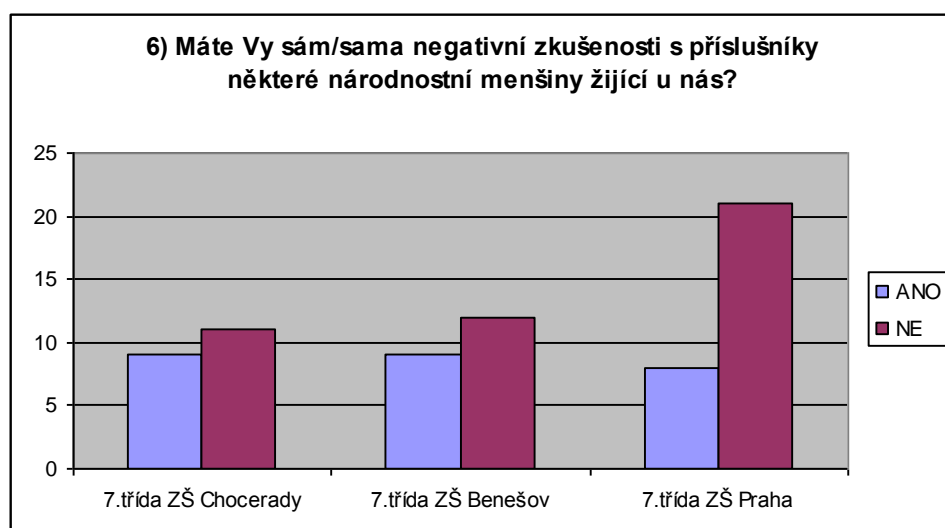
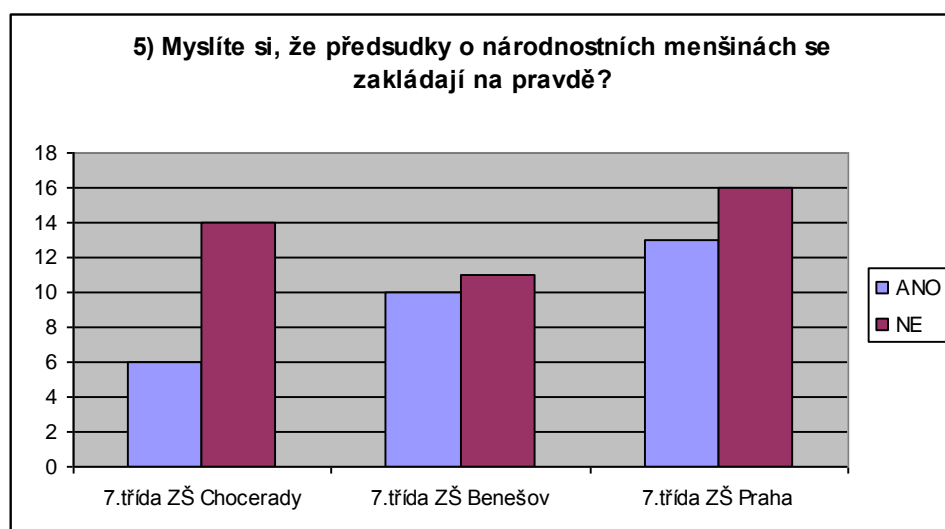
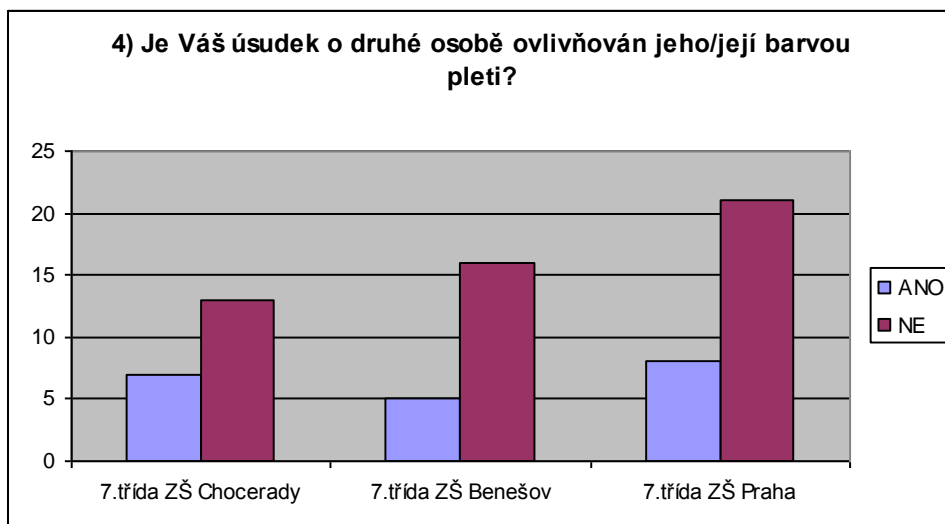
8 Závěr

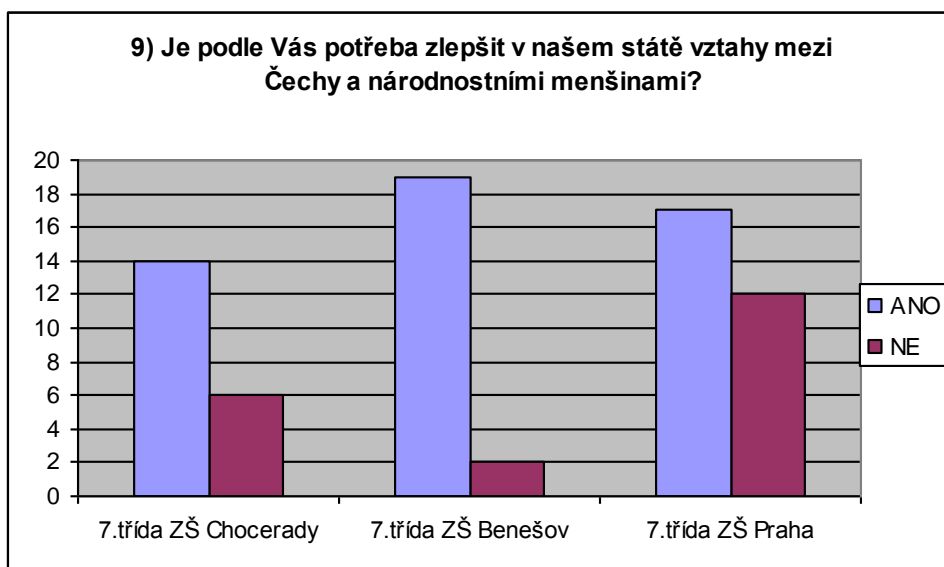
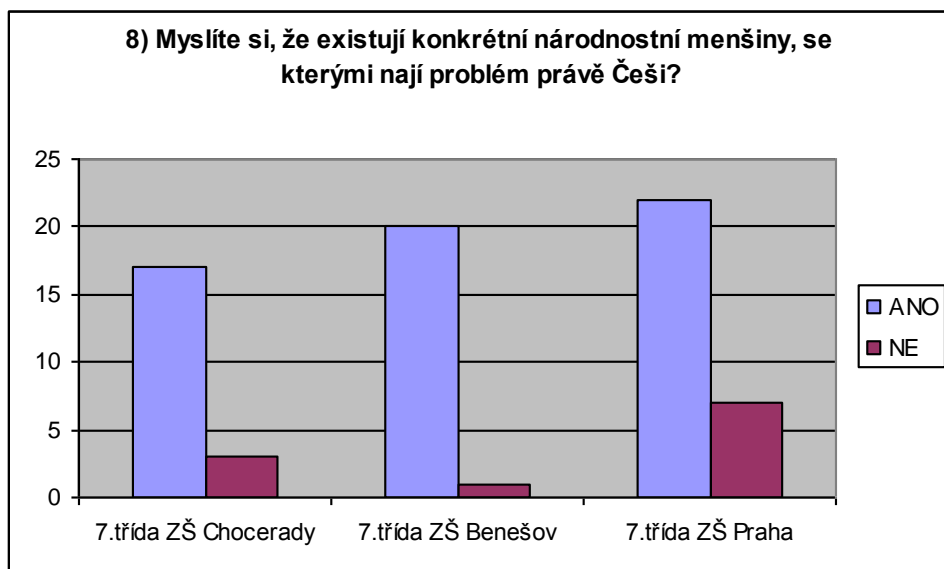
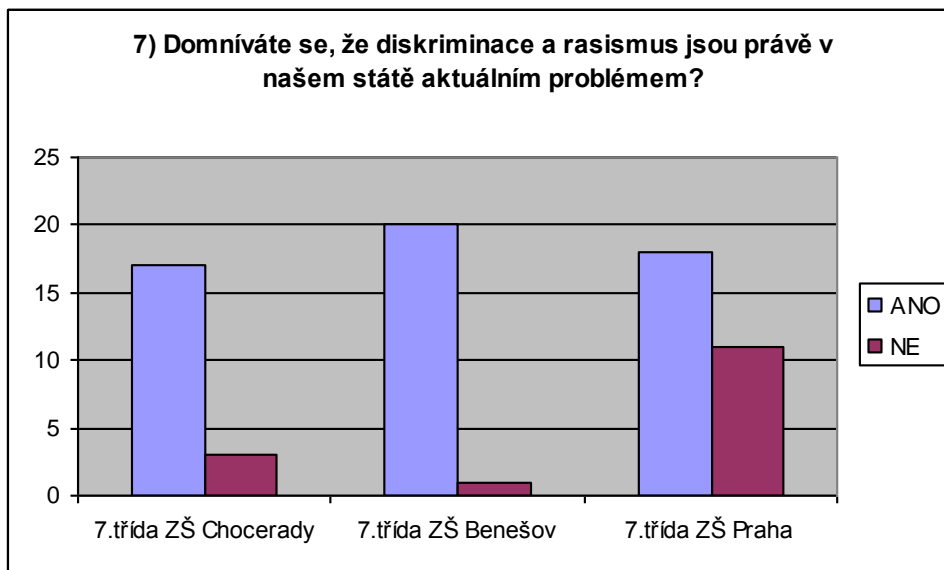
Z mé práce vyplývá, že diskriminace, xenofobie a rasismus jsou v dnešní společnosti hluboce zakořeněným problémem, který je nutno komplexně řešit. V tom by měla žákům pomoci multikulturní výchova. Je nutné odstranit předsudky a pomoci mladé generaci získat dostatečný nadhled. Jiná barva pleti, jiná kulturní či jazyková specifika by v budoucnu neměla být přítěží, ale spíše pozitivem obohacujícím naši kulturu. Česká republika je velice přitažlivé místo pro stále větší počet přistěhovalců. Od doby vstupu do EU uplynula již určitá doba a vymizením hranic se zvětšila šance na setkávání se s cizími etniky. Dnes již není v ČR škola, kde by se nevyskytoval žák jiné národnosti nebo jiné barvy pleti. Je potřeba, aby obě strany měly zájem na zlepšení vztahů. Z výsledků lze vysledovat jistý nezájem a někdy až striktní názor vyhnání menšin z ČR. To není vůbec pozitivní. Cizinců bude neustále přibývat a je potřeba na to žáky připravit. Pokud budou dobře připraveni nebudou zaskočení ba naopak jim setkávání s lidmi jiné rasy přijde zcela normální. Každý člověk je unikátní, žádný člověk není stejný a s tím by se mělo začínat. Myslím, že multikulturní výchova by svým pozitivním přístupem k menšinám mohla děti motivovat k lepšímu pohledu a změně postoje. Samozřejmě je pořád spousta věcí na kterých je potřeba pracovat, avšak někde se začít musí. Pokud je absence této výchovy v rodině, mělo by se začít na školách. Z dotazníkového šetření vyplývá, kolik dětí má názor a postoje ovlivněné médii a vlastní rodinou. Většina dětí by nejraději všechna minoritní etnika deportovala, vyhostila, vzala jim dávky, posílila policii, vyměnila vládu nebo vyslala všechny pracovat. Nepopírám, že je dost lidí, kteří pracovat nechtějí a jsou živi převážně z dávek a přídavek na děti, ale je i mnoho těch, jenž jsou pro svou barvu pleti diskriminováni a práci najít nemohou. Jak již jsem zmínila, každý člověk je jiný a nelze si vytvářet stereotypy pouze z jedné zkušenosti s jiným etnikem.

9 Výsledky dotazníkového šetření

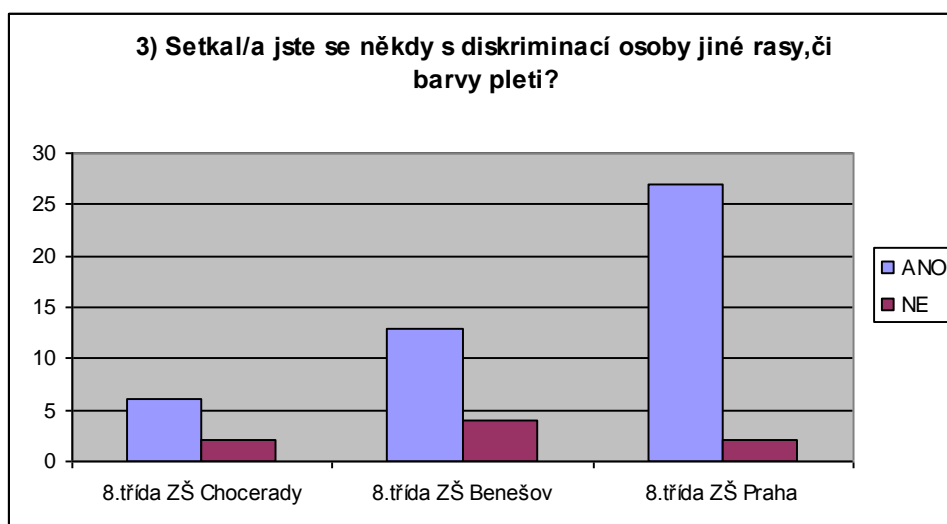
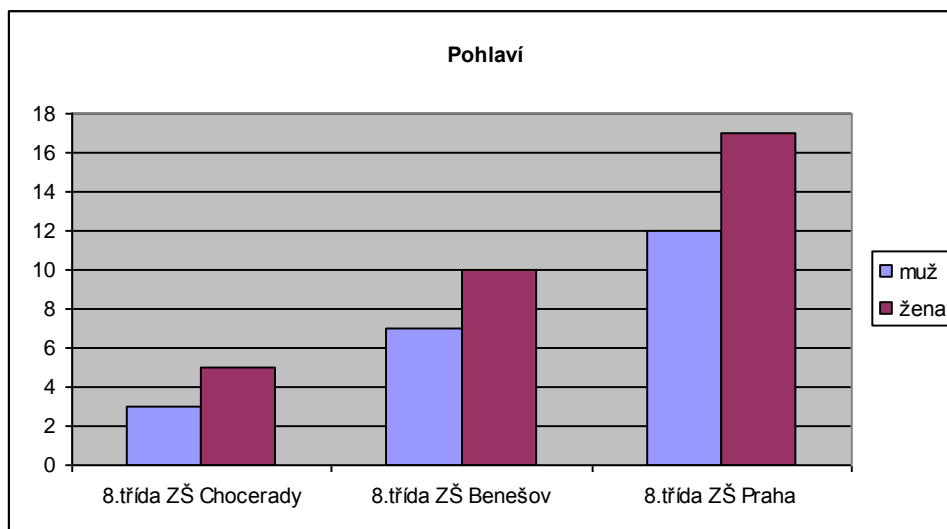
(7.třídy)

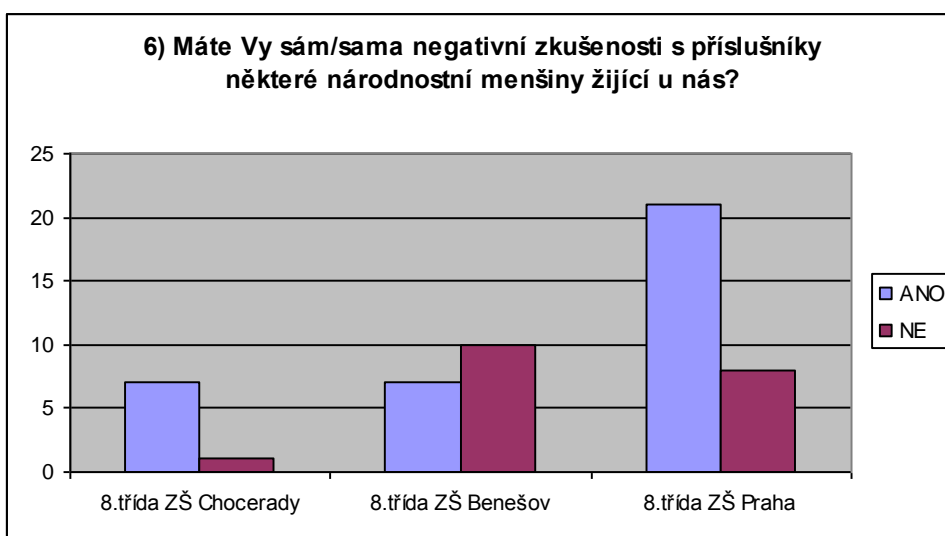
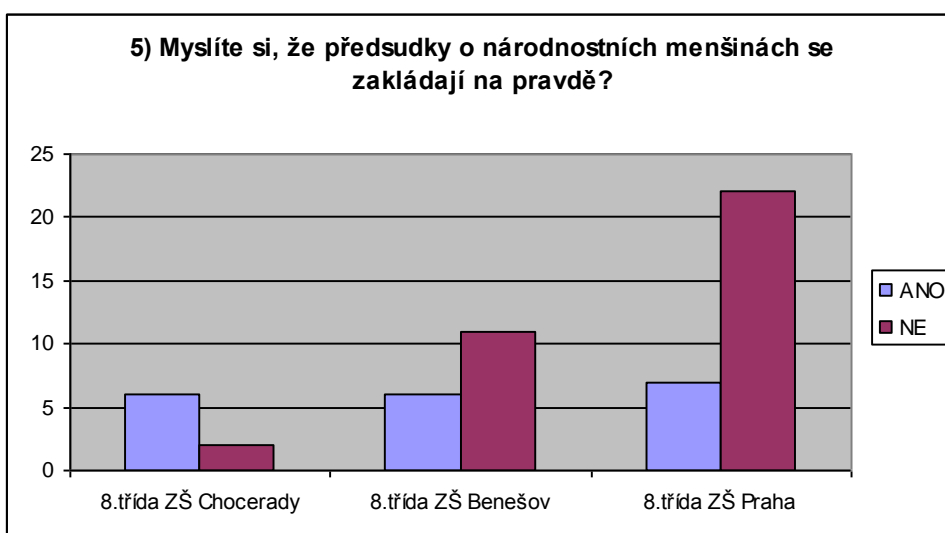
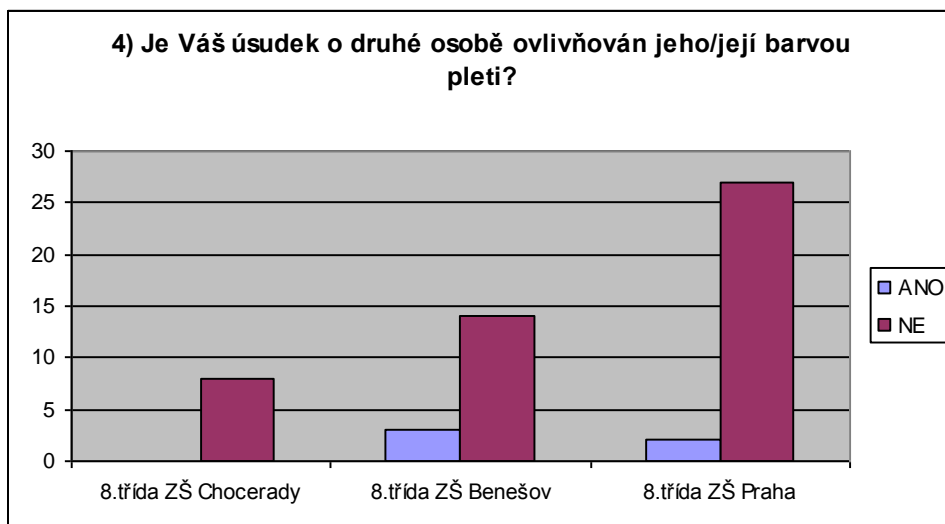

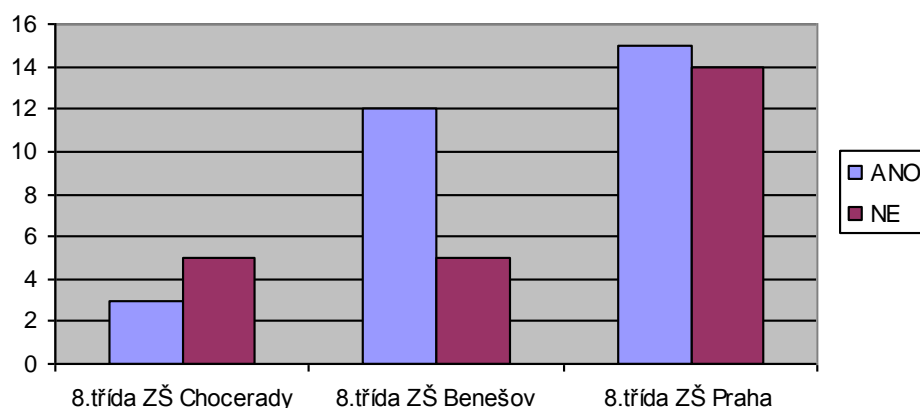

Výsledky dotazníkového šetření (8.třídy)

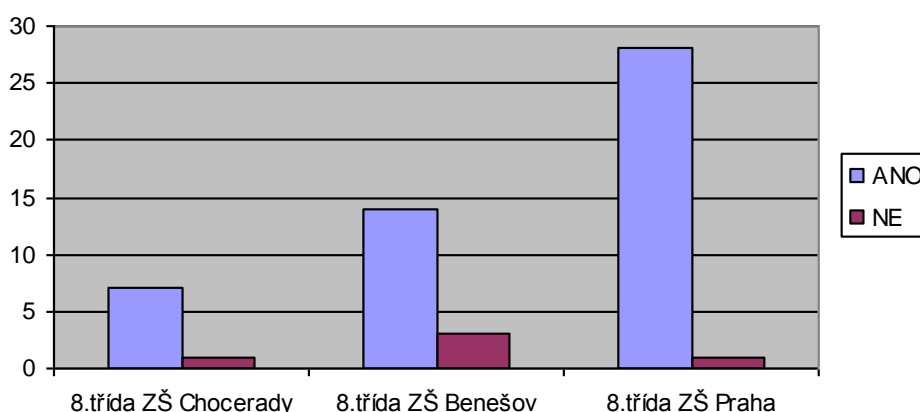

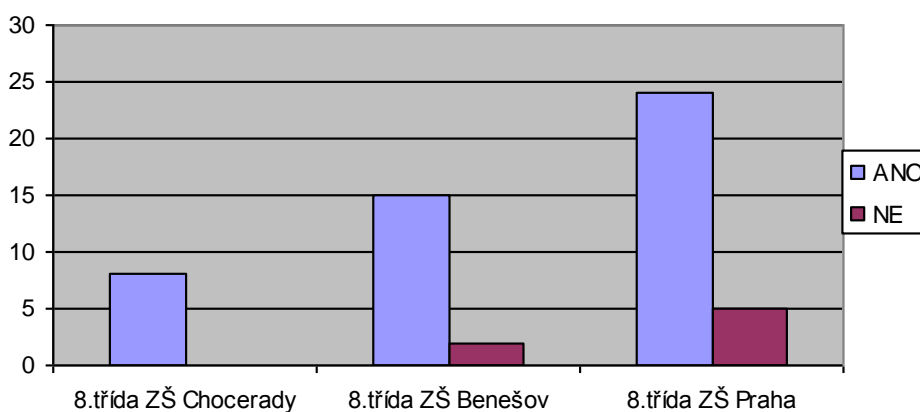
7) Domníváte se, že diskriminace a rasismus jsou právě v našem státě aktuálním problémem?

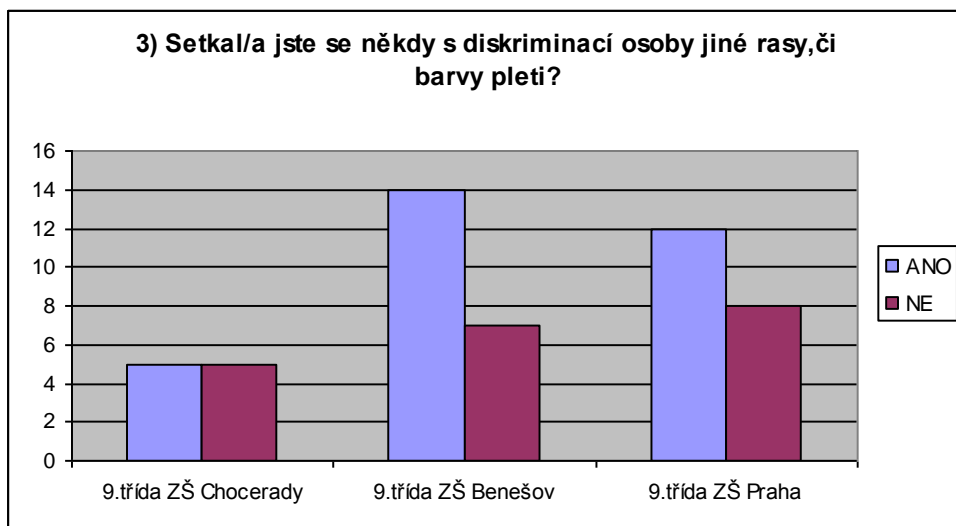
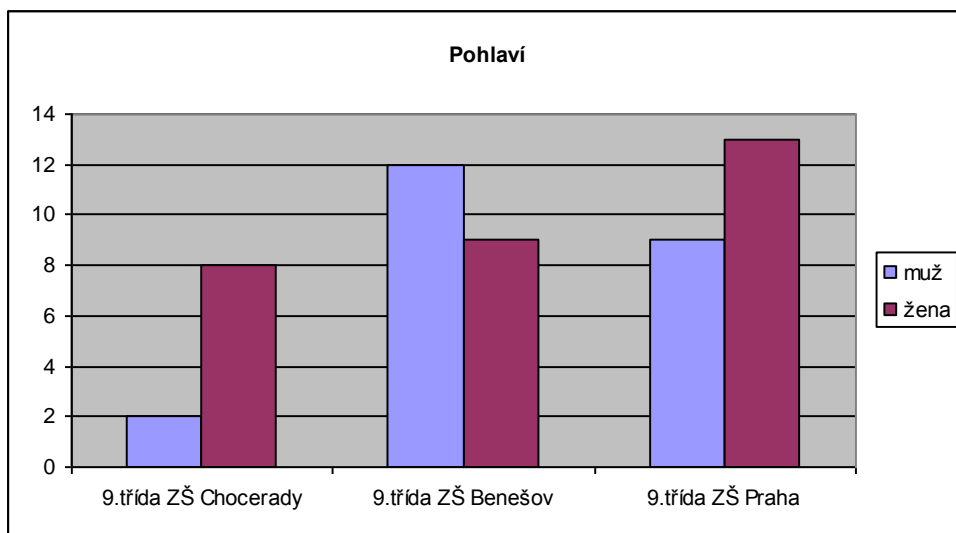
8) Myslíte si, že existují konkrétní národnostní menšiny, se kterými mají problém právě Češi?

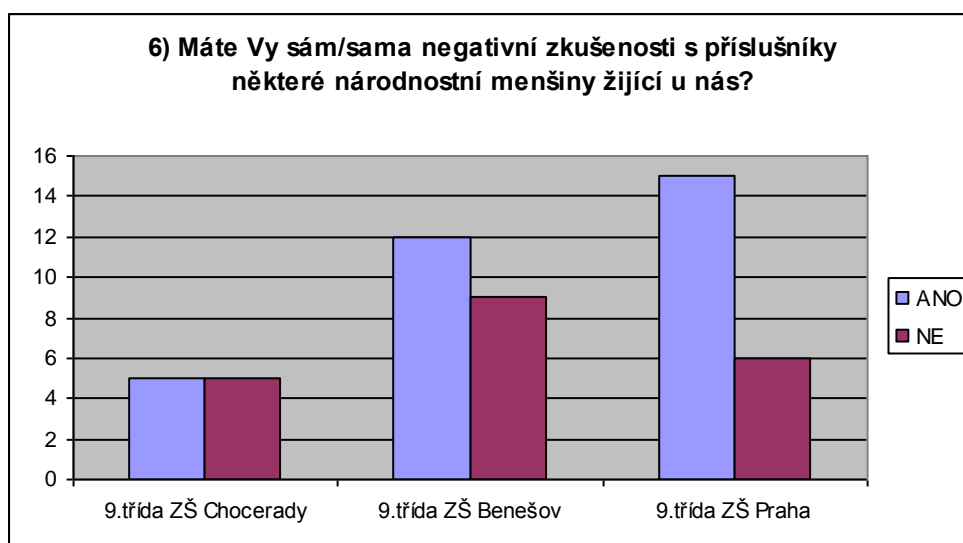
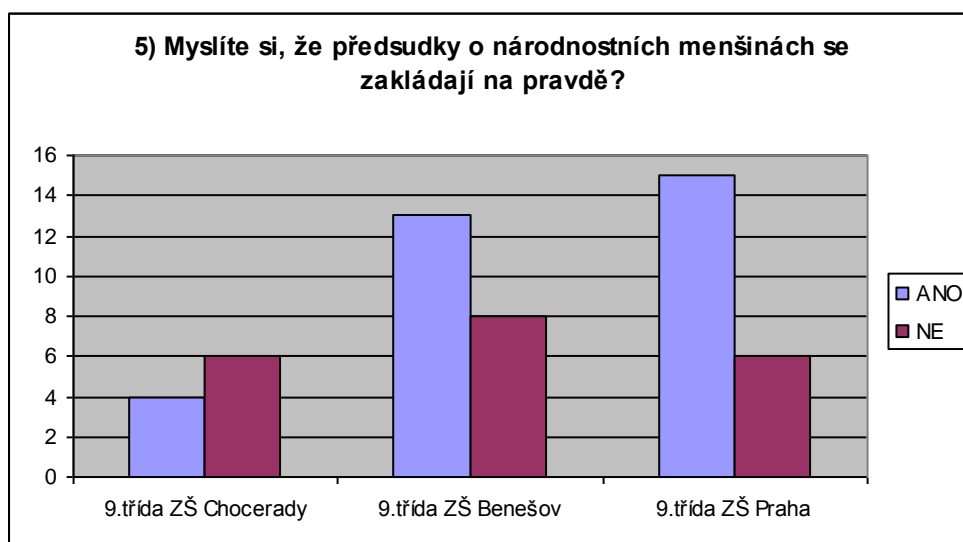
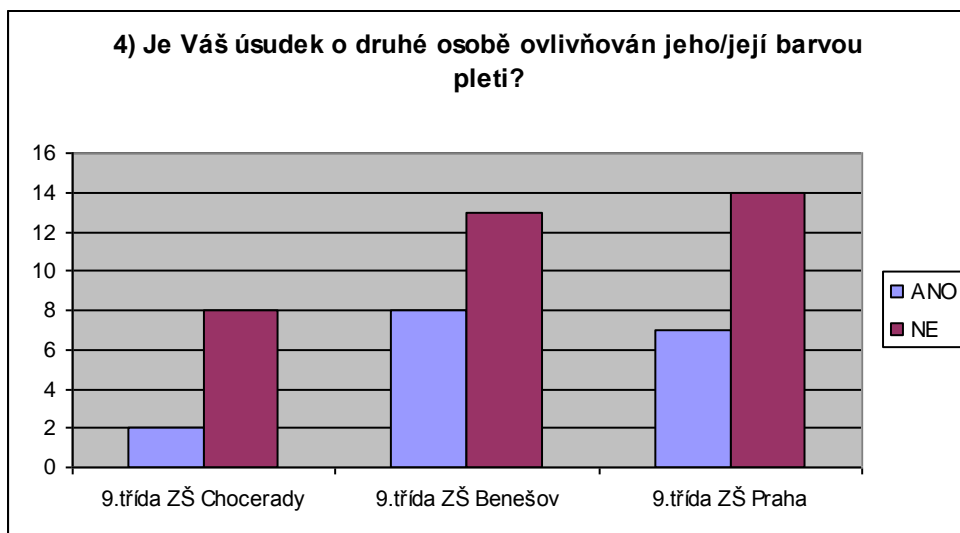

9) Je podle Vás potřeba zlepšit v našem státě vztahy mezi Čechy a národnostními menšinami?

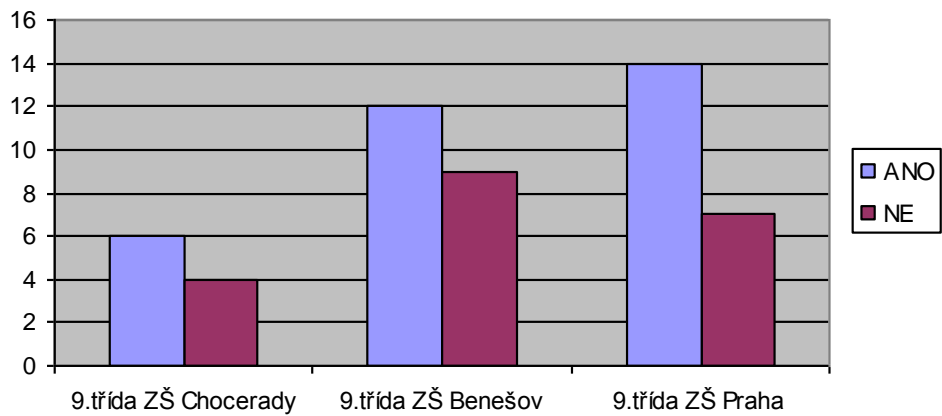

Výsledky dotazníkového šetření (9.třídy)

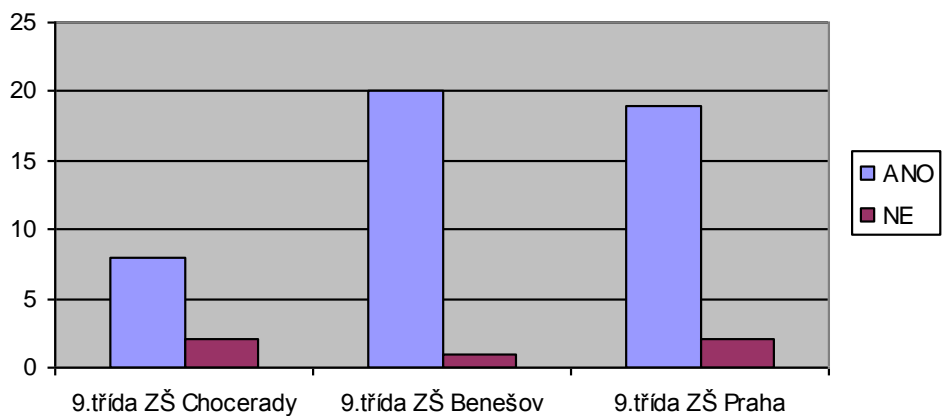

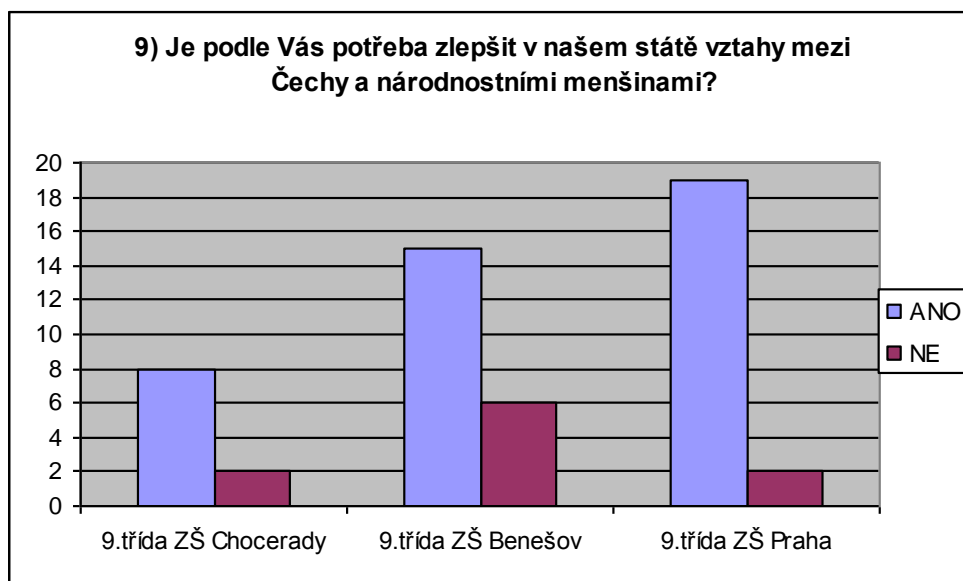

7) Domníváte se, že diskriminace a rasismus jsou právě v našem státě aktuálním problémem?

8) Myslíte si, že existují konkrétní národnostní menšiny, se kterými mají problém právě Češi?

10) Jakým způsobem by se podle Vás mohly zlepšit vztahy mezi Čechy a menšinami? (názory a nápady 7., 8., 9. tříd základních škol)

- 19x Romové by měli více pracovat
- 4x Romové by měli přestat krást
- 1x Romové by měli platit sociální a zdravotní
- 6x Vystěhovat Romy z ČR
- 22x Vystěhovat všechny cizince z ČR
- 7x Vyhostit problémové lidi
- 5x Romové by neměli pobírat přídavky
- 7x Zmenšit přídavky na děti a sociální dávky, změnit podmínky pro získání podpory
- 8x Mělo by vymizet veškeré násilí, ubližování menšinám (fyzicky), utlačování
- 6x Měla by se zlepšit nebo vyměnit vláda
- 14x Lidé by neměli menšinám nadávat, urážet je
- 2x Lidé by měli chtít poznat a pochopit menšiny a jejich způsob života
- 11x Okolí by se k nim mělo chovat přátelštěji, pomáhat jim
- 6x Mělo by se konat více společných akcí
- 5x Neměli by se lidé posuzovat podle barvy pleti

- 15x Rovnost Čechů a menšin před zákonem
- 1x Menšiny by měly chtít ukázat i své dobré stránky
- 5x Romové by se měli chovat tak jak mají v ČR
- 5x Všichni cizinci by se měli chovat tak jak mají v ČR
- 3x Posílení policie
- 2x Není žádný způsob
- 33x Bez názoru
- 5x Stop imigraci
- 5x Češi a menšiny by se měli dohodnout na určitých pravidlech
- 6x Češi by měli menšiny tolerovat a respektovat, ale nechovat se k nim jako ke králům
- 1x Lepší výchova Romských dětí
- 1x Mezinárodní spolupráce na vytváření lepších vztahů
- 2x Menšiny by se měly chtít více vzdělávat
- 1x Nikoho nepouštět do ČR pokud nemá SŠ
- 2x Měl by se vytvořit Romům vlastní stát na území ČR

S jakými menšinami mají Češi problém?

- Romové – první místo
- Asiati (Vietnamci, Číňané)
- Ukrajinci
- Černoši
- Rusové
- Poláci

10 Dotazník (rasismus a diskriminace)

1) Jste muž/žena?	
Muž	
Žena	

2) Do jaké kategorie spadáte?	
7.třída	
8.třída	
9.třída	
Pedagog	

3) Setkal/a jste se někdy ve svém okolí s diskriminací osoby jiné rasy, či barvy pleti?	
Ano	
Ne	

4) Je Váš úsudek o druhé osobě ovlivňován jeho/její barvou pleti?	
Ano	
Ne	

5) Myslíte si, že se předsudky(zažitá představy) o národnostních menšinách se zakládají na pravdě?	
Ano	
Ne	

6) Máte Vy sám/sama negativní zkušenosti s příslušníky některé národnostní menšiny žijící u nás? Pokud ano, o jakou menšinu se jednalo?	
Ano	
Ne	

7) Domníváte se, že diskriminace a rasismus jsou právě v našem státě aktuálním problémem?	
---	--

Ano	
Ne	

8) Myslíte si, že existují konkrétní národnostní menšiny, se kterými mají problém právě Češi? Pokud ano, jaké na příklad?	
Ano	
Ne	

9) Je podle Vás potřeba zlepšit v našem státě vztahy mezi Čechy a národnostními menšinami?	
Ano	
Ne	

10) Jakým způsobem by se podle Vás mohly tyto vztahy zlepšit? (1 a více způsobů)

11 Seznam použité literatury

- *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Editor Tatjana Šišková. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-807-3671-822.
- *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. 1. Editor Tatjana Šišková. Praha: Portál, 2001, 188 s. ISBN 80-717-8648-9.
- *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR: příručka pro zaměstnance veřejné správy*. Vyd. 1. Editor Radka Neumannová. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2006, 78 s. ISBN 80-239-7825-X.
- *Člověk a lidská práva*. Praha: Horizont, 1969.
- HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 6. Překlad Irena Štěpaníková. Praha: Portál, 2011, 166 s. ISBN 978-807-3679-095.
- BALVÍN, J. Multikulturalita a Romové. Sborník příspěvků: Multikulturalita a menšiny v evropském kontextu, Liberecké romské sdružení, o. s., 2008. s. 176.
- PRUCHA, J. Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele. Praha: Nakladatelství Triton, 2006. s. 27-28. ISBN 80-7254-866-2
- *Cože? Já, a rasista?*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2002, 31 s. ISBN 80-238-8066-7.
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál, 2007, 220 s. ISBN 978-80-7367-280-5.
- PRŮCHA, Jan. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 80-717-8579-2.

- *Rovnost a diskriminace*. Vyd. 1. Editor Michal Bobek, Pavla Boučková, Zdeněk Kühn. V Praze: C.H. Beck, 2007, xlviii, 471 s. Beckova edice ABC. ISBN 978-807-1795-841.
- PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: teorie, praxe, výzkum*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2001, 211 p. Pedagogika (Prague, Czech Republic). ISBN 80-858-6672-2.
- *Velký sociologický slovník. Praha* : Univerzita Karlova, Karolinum, 1996.

Elektronické zdroje

- Wikipedia [online]. Last modified 8. 11. 2009 [cit. 2009-09-07]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Multikulturalismus>.
- Veřejný ochránce práv: ombudsman. *Veřejného ochránce práv: Ombudsman* [online]. 2006 [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: www.ochrance.cz
- CHLUDÍLOVÁ, I. *Cizinci v České republice* bulletin 2003/1-2. http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0&disp=nase_spolecnost&r=1&offset=101&shw=100006.
- Похлебаева, А. Понятие миграции и ее классификация In *Журнал международного права и международных отношений* 2005 N 3. [online elektronický časopis] [cit. 2006-12-12]. Dostupné na Internetu: http://evolutio.info/index.php?option=com_content&task=view&id=765&Itemid=113
- Server MV CR. *Sbírka zákonů a mezinárodních smluv*. Zákon č.326/1999 Sb., O pobytu cizinců na území České republiky. [online] [cit. 200 -05-17] Je ke stažení na Internetu: http://www.mvcr.cz/sbirka/1999/zakon_12.html#castka_106.
- Poradenské centrum určené pro oběti diskriminace: Jak se bránit?. [online]. [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: <http://diskriminace.helcom.cz/jak-se-branit/>

- Pro pedagogy: diskriminace. *Czechkid* [online]. [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: <http://www.czechkid.cz/si1280.html>
- Multikultura: Multikulturní výchova. [online]. [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: <http://www.multikultura.cz/multikulturni-vychova/vychozi-pojmy/multikulturni-vychova/>
- *Poradny pro občanství, občanská a lidská práva.* <http://www.poradna-prava.cz>
- Diskriminace ve vzdělávání. [online]. [cit. 2012-06-23]. Dostupné z: http://www.integracniprogramy.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=770:diskriminace-ve-vzdelavani&catid=550:h1-slovnik-pojm&Itemid=339
- Vybrané problémy multikulturní výchovy. [online]. [cit. 2012-06-23]. Dostupné z: <http://www.lrs.cz/multikulturni-vychova.php>
- Stereotýpek v nás: Interkulturním vzděláváním a prožitkem k toleranci. [online]. [cit. 2012-06-23]. Dostupné z: <http://www.mkc.cz/cz/vzdelavani-313409/stereotypek-v-nas.html>
- Kurzy pro učitele. [online]. [cit. 2012-06-23]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/kurzy-pro-ucitele>
- Multikulturní výchova ve škole prakticky a zajímavě. [online]. [cit. 2012-06-23]. Dostupné z: <http://e-pedagog.cz/index.php?page=kurz&id=14>
- BURYÁNEK, Jan. Multikulturní výchova v RVP. [online]. [cit. 2012-06-26]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/450/MULTIKULTURNI-VYCHOVA-V-RVP.html/>
- Rasová diskriminace: Mezinárodně právní standardy. *Poradna pro občanství, občanská a lidová práva* [online]. [cit. 2012-06-26]. Dostupné

z:<http://lidskaprava.poradna-prava.cz/meznarodne-pravni-standardy-332/rasova-diskriminace-339.html>

- Postoj. *Wikipedie* [online]. [cit. 2012-06-26]. Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Postoj>